

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostně právní

Katedra trestního práva

Ochranná opatření

Diplomová práce

Protective measures

Master thesis

VEDOUCÍ PRÁCE

JUDr. Pavel Borčevský, Ph.D.

AUTOR PRÁCE

Bc. Andrea Martínková

PRAHA

2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze, dne

.....

Podpis studenta

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala JUDr. Pavlu Borčevskému Ph.D. za odborné vedení při zpracování této diplomové práce. Mé poděkování patří i mé rodině, příteli a přátelům, kteří mě podporovali po celou dobu mého studia.

ANOTACE

Tato diplomová práce je zaměřena na téma ochranných opatření jako druhu trestních sankcí v České republice. Cílem práce je rozbor těchto sankcí a poskytnutí uceleného přehledu o problematice jejich ukládání pachatelům trestných činů, případně provinění. První část detailně pojednává o jednotlivých pěti ochranných opatřeních, která mohou být pachatelům uložena příslušnými soudy. Zabývá se také subjekty, kterým jsou tato opatření ukládána. Ve druhé části se práce věnuje analýze výkonu zabezpečovací detence v letech 2016–2021 a dále obsahuje statistiku uložených ochranných opatření za roky 2014–2019. V závěru zobrazuje nedostatky stávající právní úpravy a předkládá jejich případná řešení.

KLÍČOVÁ SLOVA

Ochranná opatření, tresty, ochranné léčení, zabezpečovací detence, zabránění věci, zabránění části majetku, ochranná výchova

ANNOTATION

This master thesis is focused on the topic of protective measures as a type of criminal sanctions in the Czech Republic. The aim of the thesis is the analysis of these sanctions and the provision of a comprehensive overview of the issue of imposing them on perpetrators of criminal acts or wrongdoing. The first part discusses in detail the individual five protective measures that can be imposed on offenders by the appropriate courts. It also deals with the subjects to whom these measures are imposed. In the second part, the thesis is devoted to the analysis of the performance of ensuring detention in the years 2016–2021 and contains the statistics of imposed protective measures for the years 2014–2019. In the conclusion, it shows the shortcomings of the existing legislation and presents their possible solutions.

KEYWORDS

Protective measures, punishment, protective cure, ensuring detention, seizure of an item, seizure of part of the property, protective upbringing.

OBSAH

ÚVOD	8
1 CÍLE PRÁCE A METODIKA	10
2 TEORETICKÁ VÝCHODISKA PRÁCE	11
2.1 Pojem ochranných opatření	11
2.2 Srovnání trestů a ochranných opatření	11
2.3 Ukládání ochranných opatření	13
2.3.1 Hlavní zásady ukládání ochranných opatření	14
2.4 Ochranná opatření ukládaná mladistvým	15
2.4.1 Zásady ukládání ochranných opatření mladistvým	15
2.5 Druhy ochranných opatření	16
3 Ochranné léčení	17
3.1 Právní úprava	17
3.2 Subjekty ochranného léčení	18
3.2.1 Zmenšená přičetnost a nepřičetnost	18
3.3 Obligatorní a fakultativní uložení	19
3.3.1 Možnosti uložení ochranného léčení	20
3.4 Délka trvání	21
3.5 Forma ochranného léčení	21
4 Zabezpečovací detence	22
4.1 Právní úprava	22
4.2 Subjekty zabezpečovací detence	23
4.2.1 Mladiství pachatelé	23
4.3 Účel zabezpečovací detence	24
4.4 Ústavy pro výkon zabezpečovací detence	24
4.4.1 Práva a povinnosti chovanců v ústavech	25
4.5 Obligatorní a fakultativní uložení	26
4.6 Možnosti uložení	26
4.7 Délka trvání	27
5 Zabrání věci	28
5.1 Účel zabrání věci	28

5.2	Druhy věcí	29
5.3	Zabrání náhradní hodnoty	31
5.3.1	Druhy zmaření zabránění věci	31
5.4	Zabrání spisů a zařízení	32
6	Zabrání části majetku	32
6.1	Podmínky uložení zabránění části majetku	33
6.2	Subjekty zabránění části majetku	33
7	Ochranná výchova	34
7.1	Účel ochranné výchovy	34
7.2	Podmínky uložení	35
7.3	Doba trvání	35
7.4	Výkon ochranné výchovy	36
8	Úprava ochranných opatření na Slovensku	37
8.1	Zásady ukládání ochranných opatření	38
9	Analýza výkonu zabezpečovací detence v letech 2016–2021	39
9.1	Detenční ústavy v ČR	39
9.1.1	Vazební věznice a ÚVZD Brno	39
9.1.2	Věznice a ÚVZD Opava	40
9.1.3	Vazební věznice a ÚVZD Praha Pankrác	40
9.2	Výkon zabezpečovací detence v roce 2016	41
9.3	Výkon zabezpečovací detence v roce 2017	45
9.4	Výkon zabezpečovací detence v roce 2018	49
9.5	Výkon zabezpečovací detence v roce 2019	52
9.6	Výkon zabezpečovací detence v roce 2020	56
9.7	Výkon zabezpečovací detence v roce 2021	60
10	Statistika uložených ochranných opatření	63
11	Statistika uložených ochranných opatření okresním soudem v Mostě v období 2016–2021	65
11.1	Ochranné léčení v období 2016–2021	65
11.2	Ochranná výchova v období 2016–2021	67

12	Zhodnocení stávající právní úpravy ochranných opatření.....	68
	ZÁVĚR	70
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	71
	SEZNAM GRAFŮ.....	74
	SEZNAM TABULEK	75

ÚVOD

České trestní právo vychází z dualismu sankcí, tedy z existence dvou druhů trestních sankcí, které lze pachatelům uložit. Těmito sankcemi jsou buď tresty nebo ochranná opatření. Na rozdíl od trestů ale mohou být ochranná opatření uložena i osobám, které nejsou z jakýchkoliv příčin trestně odpovědné, tedy nedosahují věku 15 let nebo v době spáchání trestného činu nebyly příčetné např. z důvodu duševní poruchy. Institut ochranných opatření existuje v trestním zákoníku vedle trestů po mnoho let, přesto se však i v současnosti najdou lidé, kteří o tomto druhu trestní sankce nemají sebemenší tušení, přestože ochranná opatření jsou významnou součástí trestního práva. České trestní právo rozlišuje pět druhů ochranných opatření, těmi jsou ochranné léčení, zabezpečovací detence, zabránění věci, zabránění části majetku a ochranná výchova. Ochranné léčení a zabezpečovací detence budou v této diplomové práci rozebrány podrobněji, neboť se jedná o nejčastěji ukládána ochranná opatření. Zároveň se jedná o sankce, jejichž hlavním účelem je ochránit společnost před nebezpečným jednáním pachatelů, jen méně radikálním způsobem než který zabezpečují tresty. U těchto opatření je cílem léčebným či výchovným působením zajistit návrat pachatelů do běžného života. Další ochranná opatření, tedy zabránění věci a zabránění části majetku naopak nepostihují pachatele přímo, ale působí proti věcem, které mají co dočinění se spáchaným trestným činem. Ochranná výchova jako poslední ochranné opatření se ukládá pouze pachatelům, kteří nedosáhli osmnácti let věku.

Tato diplomová práce obsahuje podrobný popis jednotlivých ochranných opatření, se kterými se můžeme v České republice setkat. V první kapitole jsou vypsány jednotlivé cíle této práce a metody, jimiž jich bude dosaženo. Druhá kapitola se zabývá ochrannými opatřeními nejobecněji v rámci uvedení do děje. Třetí kapitola obsahuje první z ochranných opatření, kterým je ochranné léčení. Jsou zde rozebrány podmínky k jeho uložení, subjekty, kterým bývá ukládáno, a mimo jiné i jeho formy a doba, na kterou se ukládá. Další kapitola je věnována zabezpečovací detenci, jejímu účelu, ale také detenčním ústavům a pravidlům, která jejich chovanci musí dodržovat v rámci výkonu tohoto ochranného opatření. Následují kapitoly o zabránění věci, zabránění části majetku a poté i o ochranné výchově. Poslední kapitola první části je věnována slovenské právní úpravě, neboť tato inspirovala zákonodárce v ČR při tvorbě nového trestního zákoníku.

V druhé části práce je poté detailněji analyzován výkon ochranného opatření zabezpečovací detence za sledované období od roku 2016 do roku 2021. Další kapitolu této části tvoří statistika ochranných opatření, která byla uložena okresním soudem v Mostě za období od roku 2016 do roku 2021.

V závěru práce je obsaženo zhodnocení stávající právní úpravy ochranných opatření a její případné nedostatky, které je třeba do budoucna napravit, aby ochranná opatření lépe plnila svoji funkci.

1 CÍLE PRÁCE A METODIKA

Hlavním cílem této diplomové práce je rozebrat jednotlivé druhy ochranných opatření, která se v českém právním řádu vyskytují, porovnat je mezi sebou navzájem, popsat základní zásady při jejich ukládání a případně srovnat ochranná opatření v České republice s obdobným institutem v jiném státě.

Vedlejším cílem práce je zhodnocení stávající právní úpravy v této oblasti a, pokud to bude příhodné, navrhnout konkrétní úpravy, které by mohla zahrnovat do budoucna k zajištění větší efektivity při ukládání trestních sankcí za spáchané trestné činy či provinění.

Pro účely naplnění cílů této práce je využita metoda deskripce k popsání jednotlivých ochranných opatření. Dále komparační metoda, která umožňuje zhodnocení veškeré právní úpravy ochranných opatření, posouzení rozdílů mezi nimi jakož i porovnání z hlediska zahraniční právní úpravy těchto druhů trestních sankcí. V neposlední řadě také evaluační metoda ke zhodnocení ochranných opatření v rámci trestního zákoníku a posouzení kvality jejich stávající právní úpravy.

Na základě využití analýzy jsou formulovány výsledky efektivity stávající právní úpravy a navržena opatření, která by do budoucna mohla zabezpečit větší využití ochranných opatření jako způsobu trestání pachatelů trestných činů či provinění.

2 TEORETICKÁ VÝCHODISKA PRÁCE

2.1 Pojem ochranných opatření

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen „TZ“) vychází z tzv. dualismu trestně-právních sankcí, neboť má dva druhy sankcí (§ 36 TZ).¹ Hlavními sankcemi za spáchání trestných činů jsou tresty a vedle nich jsou ukládána ochranná opatření. Oba druhy sankcí však mají společný cíl, a tím je ochrana společnosti před trestnou činností. Tresty i ochranná opatření mají společné i to, že jde o následky trestných činů a stát jimi zasahuje do základních práv a svobod osob, které jsou povinné se uloženým sankcím podřídit. Důvodem vytvoření institutu ochranných opatření je zejména to, že uložení trestu není u určitých typů pachatelů tak účelné, jako uložení právě ochranného opatření. Těmito pachateli jsou především mladiství či duševně nemocné osoby.² Zatímco u dospělých pachatelů platí dualismus trestních sankcí, u mladistvých se uplatňuje monismus trestních sankcí. Jde tedy o jediný druh sankcí, které lze mladistvým pachatelům uložit, ačkoliv je rozdělen do tří kategorií. První kategorií jsou trestní opatření, do druhé patří výchovná opatření a poslední, třetí kategorii, tvoří ochranná opatření, kterými se tato práce bude zabývat.³

2.2 Srovnání trestů a ochranných opatření

Tresty a ochranná opatření, vyjmenovaná v trestním zákoníku, mají několik společných rysů, ale samozřejmě i množství rysů odlišných.

Společné vlastnosti trestněprávních sankcí⁴

1. Ochranná opatření jsou stejně jako tresty opatřeními státního donucení a mohou je na základě zákona ukládat pouze příslušné soudy.
2. Jak výkonem trestu, tak výkonem ochranného opatření vzniká pachateli určitá újma, jde zejména o omezení práv a svobod osoby.

¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-576-0, str. 484.

² NOVOTNÝ, František. *Trestní právo hmotné*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-651-4, str. 272.

³ GRÍVNA, Tomáš a Hana ŠIMÁNOVÁ, ed. *Trestní právo s lidskou tváří: v upomínku na Marii Vanduchovou*. Praha: Wolters Kluwer, 2021. ISBN 978-80-7598-879-9, str. 261.

⁴ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo hmotné*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-651-4, str. 273–274.

3. Konečný cíl ochranných opatření i trestů je rovněž stejný, a to ochrana společnosti před činy, které jsou pro ni škodlivé. Je tedy možné ukládat současně s trestem i ochranné opatření nebo uložit pouze ochranné opatření jako náhradu trestu.
4. Uplatnění zásady přiměřenosti spočívající v rozsahu oblastí preventivního působení ochranných opatření. Ochranné opatření nelze uložit, pokud není přiměřené povaze a závažnosti trestného činu, který pachatel spáchal, nebezpečí, které od něj do budoucna hrozí pro společnost a také k osobě pachatele a jeho poměrům.

Rozdílné vlastnosti trestněprávních sankcí⁵

1. Ochranná opatření jsou ukládána i osobám, jež nejsou trestně odpovědné, tj. mladší 15 let nebo postrádající přičetnost.
2. Ochranná opatření mají preventivní charakter, jejich záměrem není způsobení újmy pachateli. Primárně jde o individuální prevenci a sekundárně o generální prevenci. Ochranná opatření mají za cíl výchovu či zabezpečení pachatele.
3. Ochranná opatření neodsuzují čin, kterého se pachatel dopustil.
4. O uložení ochranného opatření se ve všech případech rozhoduje dle zákona, který byl účinný v době spáchání činu, kdežto u trestů se využije ten zákon, který je pro pachatele příznivější.
5. Časová působnost trestněprávních sankcí. Doba trvání u trestů je dána rozsudkem soudu, který o uložení trestu rozhoduje. U ochranných opatření je doba trvání dána pouze obecně a závisí na tom, za jak dlouho dojde k výsledku, který byl ochranným opatřením zamýšlen.
6. Zatímco tresty ukládá soud výhradně v rámci trestního řízení, ochranná opatření je možné uložit i v jiném druhu řízení, např. v občanskoprávním.
7. Rozhodnutí o uložení ochranného opatření nemusí mít formu rozsudku, jako je tomu u ukládání trestů. V některých případech lze rozhodnutí vydat i ve formě usnesení.⁶

⁵ BORČEVSKÝ, Pavel. *Trestní právo hmotné v otázkách a odpovědích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-866-2, str. 303.

⁶ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-576-0, str. 485.

8. Hlavním rozdílem mezi tresty a ochrannými opatřeními je nepromlčitelnost ochranných opatření. Tato nemohou být zhlazena a ani prominuta milostí prezidenta republiky.

2.3 Ukládání ochranných opatření

Ochranná opatření mají na rozdíl od trestů preventivní povahu. Neodsuzují pachatele a jeho spáchaný čin a jsou také nezávislé na míře viny pachatele. Ukládají se trestně odpovědným osobám, ale také osobám, které buď z důvodu nedostatku věku nebo nepříčetnosti nejsou trestně odpovědné. Jednotlivá ochranná opatření se od sebe navzájem liší zákonnými předpoklady. Mezi tyto předpoklady lze zařadit: chorobnou závislost pachatele na návykových látkách, chorobný duševní stav pachatele, nebezpečnost věci, která byla užita ke spáchání trestného činu nebo zanedbanou výchovu mladistvého.

Jejich preventivní povaha spočívá v tom, že nepůsobí ve smyslu odstrašení a zneškodnění osoby ale naopak nápravy a zajištění pachatele.

Ochranná opatření mohou být ukládána různými způsoby.⁷

- a) Samostatně jako jediná sankce, např. při ukládání zabezpečovací detence pachateli činu jinak trestného⁸, který je nepříčetný.
- b) Samostatně, místo uloženého trestu, např. při upuštění od potrestání z důvodu zmenšené příčetnosti pachatele.
- c) Kumulativní uložení vedle již uloženého trestu, avšak povaha trestu a ochranného opatření nesmí být obdobná nebo se navzájem vylučovat např. s trestem nepodmíněného odnětí svobody nesmí být zároveň uloženo i ochranné opatření zabezpečovací detence.
- d) Paralelní výkon ochranného opatření a trestu. Při splnění určitých podmínek je možné vykonávat současně jak trest, tak ochranné opatření. V případě, že je uloženo ochranné léčení a současně trest odnětí svobody, ochranné léčení se vykonává během trestu odnětí svobody ve věznici. Pokud to však nelze splnit, je ochranné léčení vykonáváno buď před trestem odnětí svobody nebo až po jeho ukončení.

⁷ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo hmotné*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-651-4, str. 276–278.

⁸ Čin, který je v konkrétním případě beztrestný, ale v jiném případě a za jiných okolností by trestný byl.

- e) Kumulativní uložení více ochranných opatření. Nesmí být však zároveň uloženo ochranné léčení a zabezpečovací detence. Také nesmí být uloženo více ochranných opatření vedle sebe, pokud by se požadovaného účelu dalo dosáhnout pouze jedním z nich. Pokud nelze všechna ochranná opatření vykonávat najednou, příslušný soud může rozhodnout, v jakém pořadí budou vykonávána.

2.3.1 Hlavní zásady ukládání ochranných opatření

Zásada zákonnosti (§ 37/1 TZ)

Trestněprávní sankce lze ukládat pouze na základě zákona, zároveň platí i zásada *nulla poena sine lege* (žádný trest bez zákona).

Zásada humanity trestních sankcí (§ 37/2 TZ)

Tato zásada znamená, že je zakázáno ukládání krutých a nepřiměřených sankcí vzhledem k osobě pachatele. Také ji lze vyložit tak, že by pachateli měly být ukládány pouze tak intenzivní sankce, aby jimi bylo dosaženo zamýšleného důsledku, tedy ne zbytečně intenzivní sankce, které mohou postihnout i další osoby mimo pachatele.

Zásada subsidiarity trestní represe (§ 12/2 TZ)

Trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu.⁹

Zásada personality sankce

Znamená, že sankce by měla postihnout pouze pachatele a vliv na jeho okolí, zejména rodinu by měl být co nejvíce minimalizován.

Zásada přiměřenosti (§ 96 TZ)

Vzhledem k ochranným opatřením je tato zásada vymezena spíše negativně. Ochranné opatření není možné uložit, pokud není přiměřené povaze a závažnosti spáchaného činu a nebezpečí, které od pachatele v budoucnu může hrozit. Opatření musí být také přiměřené osobě pachatele a jeho poměrům a újma způsobená uložením takového opatření nesmí být větší než jaká postačuje ke splnění účelu opatření.

⁹ § 12 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb. trestní zákoník – znění od 05.01.2023

2.4 Ochranná opatření ukládaná mladistvým

Mezi sankce za spáchání provinění mladistvých patří tři druhy opatření: trestní, výchovná a ochranná, která jsou obsahem této práce. Ochranná opatření u mladistvých mají přibližně stejný charakter jako opatření ukládaná dospělým pachatelům trestných činů. Tato opatření mají kromě výchovné a individuálně preventivní funkce také funkci sloužící k ochraně společnosti před pácháním trestných činů, resp. provinění. Ukládají se mladistvým pachatelům, kteří trpí určitou duševní poruchou, závislostí na návykových látkách, případně představují nebezpečí pro společnost z hlediska opakovaného páchání trestné činnosti. Hlavním účelem ochranných opatření u mladistvých je zejména pozitivní ovlivnění duševního, mravního a sociálního vývoje těchto osob a ochrana společnosti před pácháním provinění.¹⁰

Mezi ochranná opatření, která příslušný soud pro mládež mladistvým pachatelům ukládá, patří ochranné léčení, zabezpečovací detence, zabránění věci a zabránění části majetku. Tato ochranná opatření jsou upravena trestním zákoníkem. Posledním typem ochranného opatření pro mladistvé je ochranná výchova, která je upravena výhradně zákonem č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže. Ochranná výchova bude blíže specifikována v kapitole 7.¹¹

2.4.1 Zásady ukládání ochranných opatření mladistvým

Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže zakotvuje několik zásad pro ukládání opatření mladistvým pachatelům. Mezi hmotně právní zásady patří:¹²

1. Zásada zákonnosti a zákaz retroaktivity zákona

Tato zásada je základní zásadou při trestání jak mladistvých, tak i dospělých pachatelů a obsahuje ji i trestní zákoník. První částí této zásady je vyjádřeno to, že pouze zákon může určit, jaké jednání je trestné, a může stanovit sankce za toto jednání, včetně způsobu jejich ukládání pachatelům. Druhá část (zásada

¹⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-576-0, str. 512.

¹¹ BORČEVSKÝ, Pavel. *Trestní právo hmotné v otázkách a odpovědích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-866-2, str. 331–332.

¹² NOVOTNÝ, František. *Trestní právo hmotné*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-651-4, str. 302–304.

retroaktivitu) v podstatě znamená to, že nikdo nemůže být postižen jako mladistvý dle tohoto zákona, pokud čin, který spáchal, nebyl v době jeho spáchání trestný.

2. Zásada subsidiarity trestní represe

Význam této zásady spočívá v tom, že trestní opatření, jako jeden z druhů sankcí ukládaných mladistvým, jsou prostředkem, který je možné uplatnit až v krajním případě, tzv. *ultima ratio*, až pokud jiné prostředky nebudou stačit účelu potrestání.

3. Zásada specifického přístupu při ukládání opatření ve věcech mládeže

Stanovuje, že při ukládání opatření mladistvým by měl soud dbát na to, aby přihlédl k osobnosti pachatele, jeho věku, rozumové a mravní vyspělosti, zdravotnímu stavu a poměrům, ze kterých pachatel pochází a stejně tak k povaze a závažnosti spáchaného činu.

4. Zásada zákazu diskriminace

Poslední hmotně právní zásada říká, že je důležité respektovat také národnost, náboženství či kulturní tradice mladistvého, případně dítěte, kterému jsou sankce ukládány.

2.5 Druhy ochranných opatření

TZ v § 98/1 taxativně vyjmenovává druhy ochranných opatření, kterými jsou: ochranné léčení, zabezpečovací detence, zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty, zabránění části majetku a ochranná výchova. Ochranná výchova jako jediná není upravena trestním zákoníkem, ale zákonem č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže).

Ochranná opatření lze rozdělit do dvou kategorií, v první jsou opatření, která zasahují do osobní svobody pachatele, a do druhé kategorie patří opatření, která směřují proti majetku.¹³

Opatření, která spadají do první kategorie, tedy zasahující do osobní svobody pachatele, jsou charakteristická tím, že lze ukládat čistě jen osobám, které se dopustily trestného činu či činu jinak trestného. Tato opatření nemají omezenou dobu trvání, ale trvají pouze dokud nesplní svůj účel. Tím bývá nejčastěji ochrana společnosti. Do této

¹³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-576-0, str. 486–487 a 492–493.

kategorie patří ochranné léčení, zabezpečovací detence a ochranná výchova. Mohou být uložena samostatně nebo vedle trestu, avšak nelze uložit současně ochranné léčení a zabezpečovací detenci. Dalším důvodem ukládání tohoto druhu sankcí bývá i zneužívání návykových látek, k tomu je však zapotřebí vyjádření lékaře. Všechna opatření v této kategorii je možné uložit i mladistvým, ale nikoli právnickým osobám.

V druhé kategorii nalezneme zbývající druhy ochranných opatření, tedy zabránění věci a zabránění části majetku. Výhoda těchto sankcí spočívá v tom, že je lze uložit komukoliv, kdo disponuje nějakým majetkem, tudíž i právnickým osobám. Zabránění věci nebo zabránění části majetku lze uložit i vedle ochranných opatření omezujících osobní svobodu pachatele. Účelem těchto opatření je ochrana společnosti před věcmi, které byly nebo jsou určeny k páčání trestné činnosti (tj. nástroje trestné činnosti) nebo jako odčerpání majetkového prospěchu z trestné činnosti (tj. výnosy z trestné činnosti).

3 Ochranné léčení

Tímto druhem ochranného opatření se zabývá § 99 TZ, který obsahuje důvody a podmínky jeho uložení jakož i dobu, na kterou se ukládá. Ochranné léčení plní hlavní funkci ochranných opatření celkově, tedy individuální prevenci. Poskytuje ochranu společnosti před nebezpečnými duševně nemocnými osobami a dále před osobami, které jsou závislé na návykových látkách jako jsou alkohol, léky či jiné látky, které ovlivňují psychiku člověka. Funkce ochranného léčení spočívá buď v umístění dané osoby do zdravotnického zařízení anebo v ambulantní péči o tuto osobu. Cílem léčení je opětovné zařazení pachatele trestného činu či činu jinak trestného do normálního života. Konečným účelem tohoto opatření je potom eliminace nebezpečí, které by pachatel mohl způsobit v budoucnu zájmům chráněným TZ. Výsledkem nemusí být úplné vyléčení pachatele, postačuje pouze snížení jeho nebezpečnosti na takovou úroveň, aby se mohl pohybovat na svobodě bez rizika ohrožení sebe či jiných osob.

3.1 Právní úprava

Podmínky k ukládání ochranného léčení stanovuje zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Samotný výkon tohoto opatření je stanoven zákonem č. 141/1961 Sb., trestním

řádem. Vlastní výkon léčení je upraven v zákoně č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách.

3.2 Subjekty ochranného léčení

Mezi pachatele, kterým lze ochranné léčení uložit, patří následující skupiny osob:¹⁴

1. Nebezpečné osoby, které spáchaly čin jinak trestný, ale pro jejich nepřičetnost není možné je trestně stíhat.
2. Nebezpeční pachatelé, kteří se v době spáchání trestného činu nacházeli ve stavu zmenšené přičetnosti.
3. Nebezpeční pachatelé, kteří spáchali trestný čin ve stavu duševní poruchy, i když nedosahoval intenzity zmenšené přičetnosti.
4. Pachatelé, kteří zneužívali návykovou látku a spáchali trestný čin pod jejím vlivem či v souvislosti s jejím zneužíváním.

Tyto osoby bývají nazývány jako osoby, jejichž pobyt na svobodě je nebezpečný, proto mají být umístěny do zdravotnického zařízení nebo do něj alespoň docházet k ambulantní léčbě. Koneckonců jejich vyléčení může mít pozitivní vliv i na jejich další život.

3.2.1 Zmenšená přičetnost a nepřičetnost

Nepřičetnost musí být dána v době činu, pokud nepřičetnost nastane později, může být pouze důvodem přerušení trestního stíhání pachatele. Zmenšenou přičetnost definuje § 27 TZ:¹⁵ „Kdo pro duševní poruchu v době spáchání činu měl podstatně sníženou schopnost rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, je zmenšeně přičetný“. Pokud by však byl pachatel ve stavu, kdy alespoň jedna z těchto schopností není vůbec možná (ne pouze oslabená), mluvíme o nepřičetnosti.

Zmenšení přičetnosti významně ovlivňují duševní poruchy. Dle TZ se těmito poruchami rozumí hluboká porucha vědomí, mentální retardace, těžká asociální porucha osobnosti, jiná těžká duševní či sexuální odchylka a samozřejmě i duševní porucha plynoucí z duševní nemoci.

¹⁴ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 1157–1158.

¹⁵ § 27 zákona č. 40/2009 Sb. trestní zákoník – znění od 05.01.2023

Dalším důvodem zmenšené přičetnosti je také snížená rozpoznávací nebo určovací schopnost. Pachatel naplní znaky skutkové podstaty trestného činu, ale v době jeho spáchání má sníženou *schopnost rozpoznávací* – nedokáže rozpoznat protiprávnost daného činu nebo *schopnost určovací* – nedokáže ovlivnit své jednání.¹⁶ Dle rozsudku Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky ze 27. března 1980¹⁷ je třeba rozlišovat dva případy, kdy je pachatel po požití alkoholického nápoje přičetný nebo ne. V prvním případě je přičetnost ovlivněná tím, že alkoholický nápoj na pachatele působí následkem předchozí poruchy nervové soustavy nebo předchozí duševní poruchy. V druhém případě alkohol působí pouze svým vstřebáváním do organismu. Pokud se jedná o pouhou opilost, stačí jako důkaz před soudem vyjádření lékaře alkoholologa nebo lékaře, který určí, zda pachatel trpí alkoholismem a v jakém stadiu, případně tento znalec může určit i podmínky protialkoholní léčby. Ale když jde o podezření na duševní poruchu, která s opilostí nesouvisí, musí duševní stav případného pachatele určit psychiatr.

3.3 Obligatorní a fakultativní uložení

Ochranné léčení může být uloženo buď obligatorně nebo fakultativně. V případě obligatorního uložení jde o pachatele činu jinak trestného, jejichž pobyt na svobodě je nebezpečný a kteří nejsou trestně odpovědní v důsledku nepřičetnosti. Druhou skupinu pachatelů tvoří osoby, které spáchali trestný čin ve stavu zmenšené přičetnosti, těmto pachatelům je zároveň uložen i trest, ovšem pod spodní hranicí trestní sazby. Těmito osobami jsou zejména lidé, kteří si zmenšenou přičetnost nezpůsobili sami. Třetí skupinou jsou pachatelé, kteří trestný čin spáchali ve stavu zmenšené přičetnosti či stavu způsobeném duševní poruchou a soud rozhodl o upuštění od jejich potrestání.¹⁸

Pokud jde o fakultativní uložení ochranného léčení, týká se dvou skupin pachatelů. Tou první z nich jsou pachatelé, kteří se trestného činu dopustili ve stavu způsobeném duševní poruchou a zároveň je jejich pohyb na svobodě vnímán jako nebezpečný. Do

¹⁶ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 380.

¹⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu SSR ze dne 27.03.1980, sp. zn. Tz 15/80. *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek – Nejvyšší soud* [online]. Bratislava, 1980 [cit. 2023-02-08]. Dostupné z: <https://sbirka.nsoud.cz/sbirka/10906/>

¹⁸ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-576-0, str. 487.

druhé skupiny spadají osoby, které zneužívají návykové látky a čin spáchali pod jejich vlivem či v souvislosti s jejich zneužíváním.¹⁹

3.3.1 Možnosti uložení ochranného léčení

Tento druh ochranného opatření lze uložit několika způsoby.²⁰

1. Samostatně

Tento způsob je zvolen především pokud se jedná o nepříčetného pachatele. Může jít i o pachatele, jejichž trestní stíhání bylo zastaveno.

2. Vedle trestu

Tento způsob je vhodný, jestliže jde o pachatele, kteří v době spáchání trestného činu byli zmenšeně příčetní, trpěli duševní poruchou anebo zneužívali návykové látky.

3. Při upuštění od potrestání

V tomto speciálním případě soud ukládá ochranné léčení obligatorně dle § 47 TZ, kdy ochranné léčení bude mít větší smysl než uložení jiného trestu.

4. Současně s trestem odnětí svobody

V tomto případě by mělo být splněno pokud možno v rámci věznice, ve které pachatel trest odnětí svobody vykonává. Jestliže to není možné, neboť tato věznice nemá k dispozici zdravotnické zařízení, ve kterém by bylo ochranné léčení splněno, lze toto léčení vykonat dvěma způsoby. Buď před výkonem trestu odnětí svobody anebo až po jeho skončení. Jestliže není možné splnit ochranné léčení v ústavní formě během výkonu trestu odnětí svobody, vykoná se zpravidla již před nástupem do výkonu trestu odnětí svobody, pokud to lépe splní účel ochranného léčení. Naopak pokud ochranné léčení v ambulantní formě nelze provést během výkonu trestu odnětí svobody, vykoná se až po splnění výkonu tohoto trestu.²¹

¹⁹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-576-0, str. 488.

²⁰ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 1163.

²¹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 1165.

3.4 Délka trvání

Jak bylo zmíněno v kapitole 2.2 jako jeden z rozdílů mezi tresty a ochrannými opatřeními, ochranná opatření nemají stanovenou dobu trvání. Stejně to platí tedy i u ochranného léčení, které trvá tak dlouho, dokud to vyžaduje jeho účel a není dosaženo zamýšleného výsledku. Pokud je účel léčení splněn, zdravotnické zařízení podá návrh soudu na propuštění pachatele z ochranného léčení. Nejdelší lhůta, na kterou však může být ochranné léčení uloženo, je 2 roky a po uplynutí této doby musí být rozhodnuto o dalším postupu. Tuto dobu lze opakovaně vždy po dvou letech prodloužit o další dva roky, jestliže nebylo dosaženo vyléčení pachatele. Pokud jde o protialkoholní nebo protitoxikomanické léčení, může být ukončeno i bez pozitivního výsledku, a to v případě, že jeho účelu není možné dosáhnout. V případě, že před začátkem ochranného léčení zaniknou okolnosti, pro které bylo uloženo, lze od výkonu tohoto opatření upustit.²²

3.5 Forma ochranného léčení

Existují dvě formy, jak je možné toto opatření pachateli uložit. První formou je ambulantní péče, pachatel je ponechán na svobodě a pouze dochází do zdravotnického zařízení za účelem léčení. Druhým způsobem je ústavní léčba, při které je pachatel umístěn (hospitalizován) do zdravotnického zařízení. O ústavní léčbě se rozhoduje, když jde o pachatele, který je svým pobytem na svobodě nebezpečný pro společnost. V rámci rozhodnutí o ochranném léčení musí být specifikováno, jakou formou má být vykonáno, ale způsob se dá během výkonu léčení změnit.²³

Rozhodující pro změnu formy provedení ochranného léčení je např. stav duševní choroby pachatele v daném období, vnější projevy choroby v chování u léčené osoby nebo možnosti léčebných výkonů. Nejvhodnější bývá pachatele po absolvování ústavního léčení ještě podrobit ambulantní péči, která zajistí lepší doléčení. Naopak změna z ambulantní formy na ústavní je vhodná v případě, že osoba, která léčení vykonává,

²² JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-576-0, str. 489.

²³ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo hmotné*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-651-4, str. 280–281.

nedodržíme stanovený pravidelný režim docházení do zdravotnického zařízení anebo jiným způsobem narušuje průběh léčby.²⁴

Existuje také možnost, že soud ochranné léčení v ústavní formě změní na zabezpečovací detenci. To je možné v případě, že pachatel ze zdravotnického zařízení utekl, užil násilí vůči zaměstnancům zařízení nebo jiným osobám, případně odmítl vyšetřovací či léčebné výkony nebo pokud ochranné léčení neplní svůj účel dostatečně, nebo dostatečným způsobem neochraňuje společnost.²⁵

4 Zabezpečovací detence

Tento druh ochranného opatření je v trestním právu České republiky relativně novým pojmem, byl zaveden až v r. 2009. Zabezpečovací detence ovšem na rozdíl od ochranného léčení mnohem výrazněji zasahuje do základních práv osob, kterým je ukládána. Mezi společné rysy těchto dvou opatření patří obdobná podstata zabezpečovací detence a ochranného léčení v ústavní formě, tedy že jde o psychiatrické, sexuologické, protialkoholní nebo protitoxikomanické působení na pachatele během umístění do příslušného zařízení. Těmito zařízeními jsou speciální pracoviště Vězeňské služby ČR – ústavy pro výkon zabezpečovací detence. V těchto zařízeních je zajištěna zvláštní ostraha, která dohlíží na osoby zde umístěné. Vzhledem k ochrannému léčení má zabezpečovací detence subsidiární charakter, neboť detence zabezpečuje účinnější ochranu společnosti před nebezpečnými pachateli.

4.1 Právní úprava

Obecné podmínky k zabezpečovací detenci jsou stanoveny v TZ (§ 100), podmínky k výkonu tohoto ochranného opatření upravuje trestní řád (§ 354–357). Konkrétní specifikace zabezpečovací detence určuje samostatný zákon k provádění zabezpečovací detence, a tím je zákon č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů.

²⁴ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 1167.

²⁵ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 1168.

4.2 Subjekty zabezpečovací detence

Obecně lze říci, že zabezpečovací detence se ukládá takovým pachatelům trestných činů, případně provinění, pokud jde o mladistvé pachatele, kteří vykazují vysokou společenskou nebezpečnost a jejich dostatečné nápravě nepostačuje výkon ochranného léčení. Okruh osob, kterým se tento druh ochranného opatření ukládá, tvoří:²⁶

1. Osoby zvláště nebezpečné, které spáchaly čin jinak trestný naplňující znaky zločinu, ale pro nepřičetnost není možné tyto osoby trestně stíhat.
2. Pachatelé zvláště nebezpeční, kteří v době spáchání zločinu byli zmenšeně přičetní.
3. Pachatelé zvláště nebezpeční, kteří ve stavu duševní poruchy spáchali zločin, přičemž tento stav nedosahoval intenzity zmenšené přičetnosti či nepřičetnosti.
4. Pachatelé zvláště nebezpeční, kteří zneužívají návykové látky a spáchali zločin znovu po tom, co již byli za takový zločin v souvislosti se zneužíváním návykových látek odsouzeni k nepodmíněnému trestu odnětí svobody minimálně na dva roky.

Zabezpečovací detence by měla chránit společnost před těmito skupinami osob tím, že budou izolovány v detenčních ústavech pod zvláštní ostrahou a budou jim poskytovány léčebné, psychologické, vzdělávací, pedagogické či rehabilitační programy. Cílem zabezpečovací detence je stabilizovat stav osob před přemístěním do výkonu ochranného léčení v ústavní formě.

4.2.1 Mladiství pachatelé

Zabezpečovací detenci lze mladistvým pachatelům uložit obligatorně, pokud kvůli nepřičetnosti nejsou trestně odpovědní a jejich pobyt na svobodě je nebezpečný. Toto ochranné opatření u mladistvých upravuje zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže. V tomto předpise je zmíněna i podmíněná či relativní přičetnost. Vysvětluje, že mladistvý pachatel není trestně odpovědný v případě, kdy jeho úroveň rozumové a mravní vyspělosti nedosahuje takové výše, aby byl schopen rozpoznat protiprávnost svého jednání nebo ho ovlivnit. Nicméně tato nepřičetnost v zásadě není

²⁶ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 1182.

podkladem pro uložení zabezpečovací detence, protože nejde o duševní poruchu, ale jen o opožděnost ve vývoji mladistvého, kterou nelze ovlivnit v rámci léčení.²⁷

4.3 Účel zabezpečovací detence

Detence má dva hlavní účely, a těmi jsou:

- a) zajištění ochrany společnosti před pachateli zločinů, kteří jsou zvláště nebezpeční zejména kvůli svému duševnímu stavu, který může způsobit opakování jejich trestného jednání,
- b) působení na pachatele léčebnými, psychologickými, rehabilitačními, vzdělávacími, činnostními nebo pedagogickými programy, které mají napomoci úspěšnému přemístění pachatelů do výkonu ochranného léčení.

Vystavení pachatelů různým programům vykonávaných v rámci zabezpečovací detence v nejlepším případě může pachatele pozitivně ovlivnit a zapůsobit v jejich prospěch nejenom v rámci ochrany společnosti, ale zejména i v jejich dalším životě, neboť jim je poskytnuta lékařská péče, po které se mohou zařadit do běžného života.²⁸

4.4 Ústavy pro výkon zabezpečovací detence

Dle zákona č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence je do ní možné umístit pouze osoby, kterým to bylo nařízeno soudem.²⁹

Ústavy pro výkon zabezpečovací detence jsou organizační složkou Vězeňské služby ČR. V těchto ústavech pracují příslušníci Vězeňské služby a odborní zaměstnanci, kteří zabezpečují psychologickou, pedagogickou nebo jinou odbornou činnost. Osoby v ústavech jsou rozděleni, např. dle pohlaví, věku (mladiství a dospělí pachatelé) anebo dle duševní poruchy, resp. na osoby s duševní poruchou a osoby, které duševní poruchu nemají.

V České republice jsou zřízeny celkem 3 ústavy pro výkon zabezpečovací detence, a to při Vazební věznici Brno, Věznici Opava a od 14. ledna 2022 při Vazební věznici Praha Pankrác.

²⁷ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str.1185–1186.

²⁸ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str.1182–1183.

²⁹ § 2 odst. 1 zákona č. 129/2008 Sb. o výkonu zabezpečovací detence – znění od 02.08.2021

V čele každého ústavu je ředitel, který zároveň jmenuje odbornou komisi. Tato komise má řadu specifických úkolů, mimo jiné vypracovává zprávu o tom, zda nadále existují podmínky pro výkon zabezpečovací detence u jednotlivých pachatelů. Pokud podmínky pominuly, chovanci pak mohou být z detence buď propuštěni nebo převedeni do ochranného léčení. Dalším úkolem této odborné komise je také zařazení chovanců do různých skupin dle několika hodnotících kritérií. V těchto skupinách pak chovanci absolvují různé vzdělávací, psychologické, rehabilitační či jiné programy, které mají co nejvíce pomoci k jejich nápravě.³⁰

4.4.1 Práva a povinnosti chovanců v ústavech

Chovanci v ústavech pro výkon zabezpečovací detence mají některá obdobná práva jako osoby ve výkonu trestu odnětí svobody ve věznicích, mezi tato práva patří: právo přijímat a odesílat korespondenci; právo užívat telefon a další komunikační prostředky za omezených podmínek; právo na návštěvy v omezeném rozsahu stanoveném vnitřním řádem nebo ředitelem ústavu; právo na poskytnutí duchovních služeb; právo na uspokojování kulturních potřeb, např. půjčovat si knihy či jiné tiskoviny nebo společenské hry; právo na doplňkové nákupy v ústavní prodejně a právo na přijímání balíčků.³¹ Mezi základní povinnosti osob v ústavech patří samozřejmě dodržování vnitřního řádu ústavu, dále plnění příkazů či pokynů zaměstnanců Vězeňské služby, účast v odborných programech, strpění úkonů sloužících k identifikaci chovance, provedení lékařské prohlídky nebo umožnění kontroly svých věcí příslušníkům Vězeňské služby.³² Stejně jako ve věznicích, kde se vykonává trest odnětí svobody, tak i v ústavech pro výkon zabezpečovací detence platí několik zákazů:³³

- výroba, držení či konzumace alkoholu nebo jiných návykových látek;
- propagace jakékoliv formy diskriminace ostatních chovanců či jiných osob;
- provozování hazardních her;
- užívání léků a léčivých přípravků s výjimkou těch, se kterými je obeznámeno vedení ústavu;
- úmyslné ublížení na zdraví sobě či jiným osobám a

³⁰ BORČEVSKÝ, Pavel. *Trestní právo hmotné v otázkách a odpovědích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-866-2, str. 312.

³¹ § 8–14 zákona č. 129/2008 Sb. o výkonu zabezpečovací detence – znění od 02.08.2021

³² § 17 odst. 1 a 2 zákona č. 129/2008 Sb. o výkonu zabezpečovací detence – znění od 02.08.2021

³³ § 17 odst. 3 zákona č. 129/2008 Sb. o výkonu zabezpečovací detence – znění od 02.08.2021

- kouření mimo vyhrazená místa.

4.5 Obligatorní a fakultativní uložení

Zabezpečovací detenci ukládá příslušný soud, případně soud pro mládež. Obligatorně ji lze uložit dvou skupinám pachatelů:³⁴

- a) pachatelé činu jinak trestného naplňujícího znaky zločinu, kteří nejsou trestně odpovědní pro nepřičetnost a jejich pobývání na svobodě není bezpečné;
- b) pachatelé, kteří v době spáchání zločinu byli zmenšeně přičetní či nepřičetní kvůli duševní poruše a zároveň u nich bylo rozhodnuto o upuštění od potrestání.

Fakultativně může soud uložit zabezpečovací detenci také dvěma skupinám pachatelů:

- a) těm, kteří zločin spáchali pod vlivem duševní poruchy a jejich pobyt na svobodě je nebezpečný, přičemž ochranné léčení by nemělo dostatečný účinek k jejich nápravě v rámci ochrany společnosti;
- b) těm, kteří zneužívají návykové látky a spáchali zločin opakovaně pod jejím vlivem, ačkoliv již za takový čin byli odsouzeni v minulosti minimálně na 2 roky.

Při fakultativním uložení zabezpečovací detence musí soud brát ohled i na poměry pachatele, kterými jsou myšleny jeho osobní, rodinné, majetkové, příp. jiné poměry.

4.6 Možnosti uložení

Stejně jako ochranné léčení, i zabezpečovací detenci může příslušný soud uložit několika způsoby.³⁵

1. Samostatně

Tento způsob je vhodný pro pachatele, kteří postrádají přičetnost. Lze ji takto uložit i v případě, že trestní stíhání pachatele bylo zastaveno.

³⁴ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo hmotné*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-651-4, str. 284.

³⁵ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-576-0, str. 492.

2. Vedle trestu

Vhodné pro pachatele, kteří zločin spáchali ve stavu zmenšené přičetnosti nebo ve stavu, který u nich vyvolala duševní porucha nebo pro pachatele zneužívající návykové látky.

3. Při upuštění od potrestání

V tomto případě je zabezpečovací detence ukládána soudem obligatorně. Takto bývá detence ukládána v rámci hlavního líčení.

4. Současně s trestem odnětí svobody

U této možnosti uložení zabezpečovací detence lze najít rozdíl oproti uložení ochranného léčení současně s trestem odnětí svobody. Zatímco u ochranného léčení je možné ho vykonat buď před nástupem do výkonu trestu odnětí svobody, při výkonu trestu nebo až po jeho skončení, zabezpečovací detenci lze provést pouze po výkonu trestu odnětí svobody nebo jeho jiným způsobem ukončení (např. prominutí trestu v rámci milosti či amnestie prezidenta nebo promlčení). Pokud pachatel spáchal trestný čin před nebo při výkonu zabezpečovací detence a byl mu za takový čin uložen nepodmíněný trest odnětí svobody, výkon zabezpečovací detence se přerušuje a pokračuje se v něm po skončení výkonu trestu odnětí svobody.

4.7 Délka trvání

Zabezpečovací detence je oproti ochrannému léčení rozdílná v délce trvání. Ochranné léčení smí být uloženo maximálně na dva roky, oproti tomu zabezpečovací detence nemá určenou maximální dobu. Trvá tak dlouho, dokud není naplněn její účel, což může být dokonce až na doživotí. Z tohoto důvodu bývá toto ochranné opatření často předmětem ústavních stížností. Nicméně každých 12 měsíců je soud povinen přezkoumávat důvody uložení zabezpečovací detence a v případě, že tyto důvody pominuly, může chovance z detence buď propustit nebo změnit detenci za ochranné léčení v ústavní formě. U mladistvých se toto přezkoumání musí vykonat nejméně jednou za 6 měsíců.³⁶

³⁶ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 1191–1193.

5 Zabrání věci

V kapitole 2.5 jsou uvedeny dvě kategorie ochranných opatření, ta první zahrnuje ochranná opatření zasahující do osobní svobody pachatele, jde o ochranné léčení (kapitola 3) a zabezpečovací detenci (kapitola 4).

Nyní se zaměříme na druhou kategorii, tedy ochranná opatření směřující proti majetku, kam zabrání věci zcela jistě patří. Tento druh ochranného opatření je třeba nezaměňovat s propadnutím věci, což je jeden z druhů trestu. Zabrání věci je ve vztahu k propadnutí věci v subsidiárním charakteru, což znamená, že pokud lze účelu potrestání pachatele dosáhnout již ochranným opatřením zabrání věci, není potřeba ukládat trest propadnutí dané věci. Tento druh ochranného opatření je opatřením fakultativním a jen ve výjimečných případech může mít obligatorní povahu. V rámci tohoto opatření může být uloženo i zabrání náhradní hodnoty nebo zabrání spisů a zařízení.

Rozdílný od první kategorie ochranných opatření, kterými se zasahuje do osobní svobody pachatele, je i fakt, že ochranná opatření směřující proti majetku lze uložit nejen fyzickým osobám a mladistvým, ale také právníckým osobám.

5.1 Účel zabrání věci

Toto opatření zejména sleduje odnětí vlastnického či majetkového práva k věcem, jež nějakým způsobem souvisejí se spáchaným trestným činem. Zabrání věci se ukládá osobám, které spáchaly trestný čin nebo čin jinak trestný, ale může být uloženo i jiným osobám než pachatelům, což je hlavní rozdíl oproti trestu propadnutí věci, který se může týkat pouze věcí, které náležejí pachateli.

Jestliže to k dosažení účelu tohoto ochranného opatření stačí, může soud místo zabrání věci uložit pouze povinnost:³⁷

- a) změnit věc tak, aby nebylo možné ji využít ke spáchání trestné činnosti
- b) odstranit určité zařízení
- c) odstranit označení nebo provést její změnu
- d) omezit dispozice s věcí.

³⁷ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-576-0, str. 495.

A.) V tomto případě se jedná například o střelné zbraně a obdobné předměty, kdy účelem změny je znemožnit případné použití těchto věcí k nebezpečným účelům.

B.) Tato povinnost se ukládá převážně u nemovitých, výjimečně i movitých věcí, které obsahují zařízení nebezpečné pro osoby či majetek. Může jít o ekologicky nebezpečné zařízení v továrnách apod.

C.) Tento druh povinnosti se týká především značkových výrobků, k jejichž výrobě či prodeji nemá osoba příslušné povolení nebo licenci. Jde například o padělané výrobky, které porušují ustanovení zákona 89/2012 Sb., občanského zákoníku o nekalé soutěži.

D.) Zde se jedná zejména o zákaz převodu věci na jinou osobu, zastavení věci, její zničení apod.³⁸

5.2 Druhy věcí

Zabrání věci je charakteristické tím, že vlastnické či užívací právo k zabrané věci připadne státu. Mezi věci, které mohou být v rámci tohoto ochranného opatření zabráný, patří zejména věci hmotné povahy:³⁹

- a) které byly užity ke spáchání trestného činu;
- b) které byly ke spáchání trestného činu určeny;
- c) které pachatel získal trestným činem či jako odměnu za trestný čin nebo
- d) které pachatel nabyl, třebaže jen částečně za věci získané trestným činem či jako odměnu za něj.

Věc, která má být zabráná, nemusí patřit pouze pachateli trestného činu nebo činu jinak trestného. V zásadě může jít i o věc, která náleží jiným osobám, ale jde o obecně nebezpečnou věc (např. zbraně, výbušniny, střelivo) nebo věc, která slouží ke spáchání trestných činů (např. nástroje k padělání, vloupání nebo finanční prostředky k financování terorismu).⁴⁰

³⁸ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 1206.

³⁹ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo hmotné*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-651-4, str. 286.

⁴⁰ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 1196.

Institut zabrání věci v zásadě může následovat po provedení některých zajišťovacích úkonů, podle trestního řádu, např. vydání a odnětí věci, zajištění finančních prostředků, nemovitostí či náhradní hodnoty.⁴¹

O zabrání věci rozhoduje příslušný soud. Jeho rozhodnutí věc zabrat se může týkat věcí, které:⁴²

1. patří pachateli, kterého není možné trestně stíhat nebo odsoudit

Tato věc pachateli náleží pouze v případě, že s ní nakládá jako vlastník či majitel, ačkoliv oprávněný vlastník, majitel či držitel věci není známý.

Pachatel, kterého nelze stíhat či odsoudit může být ten, u kterého zanikla trestní odpovědnost např. z důvodu účinné lítosti, promlčení trestného činu, duševní poruchy či amnestie.

2. patří pachateli, od jehož potrestání soud upustil
3. ohrožují bezpečnost lidí či majetku nebo společnosti nebo u kterých hrozí nebezpečí, že by mohly být použity ke spáchání zločinu.

Tento druh věcí nemusí přímo náležet pachateli, důležitý je pouze vztah věci k trestnému činu. Konkrétně se může jednat např. o zbraně, jedy, omamné a psychotropní látky včetně prekurzorů, věci přizpůsobené k páčání trestných činů nebo k napomáhání trestným činům (např. speciálně uzpůsobená vozidla), případně i věci, které umožňují trestnou činnost spáchat zprostředkovaně (např. DVD s dětskou pornografií).

Předmětem ochranného opatření mohou být nástroje trestné činnosti nebo bezprostřední či zprostředkovaný výnos z trestné činnosti. Bezprostřední či zprostředkovaný výnos z trestné činnosti může být zabrán pouze za splnění určitých podmínek:

- a) věc patří pachateli, kterého nelze odsoudit nebo stíhat
- b) věc patří pachateli, který byl odsouzen za trestný čin, z kterého věc pochází
- c) věc patří pachateli, u kterého bylo upuštěno od potrestání
- d) věc patří nepříčetné osobě, která spáchala čin jinak trestný
- e) věc patří jiné osobě, na kterou pachatel tuto věc převedl
- f) věc je součástí majetku svěřeneckého nebo podílového fondu.

⁴¹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 1197.

⁴² § 101 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb. trestní zákoník – znění od 05.01.2023

Pokud věc drží pachatel, případně jiná osoba v rozporu i s jiným právním předpisem, přičemž věc náleží do jedné z výše uvedených skupin, je soud povinen uložit osobě ochranné opatření zabrání takové věci.⁴³

5.3 Zabrání náhradní hodnoty

Tato podkategorie ochranného opatření zabrání věci může být soudem uložena, pokud osoba, jejíž věc měla být zabráněna, určitým způsobem zmaří výkon takového opatření. Zmařením může být jednání, které směřuje ke zničení věci, která má být zabráněna, její poškození, znehodnocení, zcizení, odstranění nebo zužitkování. Zabráním náhradní hodnoty bývá ve většině případů peněžní částka, která odpovídá hodnotě věci, jež měla být zabráněna. Tato částka musí být nejvýše taková, na jakou byla ohodnocena věc, jejíž zabránění bylo zmařeno.⁴⁴

5.3.1 Druhy zmaření zabrání věci

Jak bylo zmíněno v předchozí kapitole, existuje více způsobů, jak zmařit zabrání věci.

1. Zničení

Tímto způsobem zmaření věci bývá především zlikvidování podstaty věci takovým způsobem, že věc nemůže nadále plnit svůj účel, případně ztratí svoji hodnotu. Pokud jde o hmotnou věc, může být zničením myšleno spálení, roztrhání, vymazání zápisů nebo opomenutí jednání, kvůli kterému dojde k destrukci věci.

2. Poškození či jiné znehodnocení

Poškozením nebo znehodnocením se rozumí hlavně snížení hodnoty věci či majetkové hodnoty nebo poškození její funkce, které však úplně nebrání využití věci, nicméně podstatně toto využití snižuje, dokud nedojde k opravě věci.

3. Zcizení

Jde o jednání, kterým pachatel převede vlastnictví věci na někoho jiného, může jít o prodej či darování, ale i vložení peněz do obchodní společnosti nebo převedení financí na účet jiné osoby.

⁴³ BORČEVSKÝ, Pavel. *Trestní právo hmotné v otázkách a odpovědích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-866-2, str. 313–314.

⁴⁴ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-576-0, str. 496.

4. Učinění věci neupotřebitelnou

Tento způsob je podobný poškození či znehodnocení věci. Je to jednání, které snižuje kvalitu dané věci na takovou úroveň, že věc není možné k jejímu původnímu účelu využívat.

5. Odstranění

Spočívá především v ukrytí věci, čímž pachatel získává možnost věc nadále používat, zatímco příslušné orgány, které mají věc zabrat, nemají tušení, kde se skrývá. Věc může být uschována u jiné osoby či na neznámém místě, kam nemají další osoby přístup.

6. Zužitkování

V tomto případě se jedná o spotřební zboží, které lze zužítkovat, např. potraviny či alkohol získané v rámci úplatkářství jsou spotřebovány, tudíž je nelze zabrat.⁴⁵

5.4 Zabraní spisů a zařízení

Toto opatření se týká spisů, jejichž obsah by při rozšiřování mohl naplňovat znaky skutkové podstaty trestného činu. Typicky tímto obsahem mohou být informace, které podléhají ochraně dle zákona č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti. Zabrány pak mohou být nejenom spisy obsahující takové informace, ale rovněž i zařízení, která slouží k šíření těchto informací, např. tiskárny, zařízení k vytváření kopií nebo počítačové programy.⁴⁶

6 Zabraní části majetku

Tento druh ochranného opatření je nejnovější z dosud probraných, je součástí trestního zákoníku teprve od 18. března 2017. Toto opatření bylo vytvořeno v reakci na implementaci směrnice EU o zajišťování a konfiskaci nástrojů a výnosů z trestné činnosti (směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/42/EU). Zabraní části majetku stejně jako opatření zabraní věci může postihovat majetek, jež byl nabytý v rámci trestné činnosti. Toto ochranné opatření se na rozdíl od zabraní věci, ale nemusí

⁴⁵ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 1211–1212.

⁴⁶ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-576-0, str. 496–497.

vztahovat na konkrétní předměty, ani není zapotřebí konkrétních důkazů o jeho původu v trestné činnosti. Pokud se soud domnívá, že daný majetek neodpovídá legálním příjmům pachatele, může začít rozhodovat o zabránění části takového majetku.⁴⁷

6.1 Podmínky uložení zabránění části majetku

Ochranné opatření zabránění části majetku je možné soudem uložit pouze za současného splnění následujících podmínek:

1. Bylo vydáno rozhodnutí o vině k úmyslnému trestnému činu, na něž je stanovena horní hranice trestní sazby trestu odnětí svobody minimálně 4 roky. Výjimečně může jít i o trestné činy s nižší sazbou, např. kybernetické trestné činy, činy související s dětskou pornografií, drogami nebo hospodářskou kriminalitou.
2. Pachatel trestným činem získal majetkový prospěch pro sebe nebo pro osoby jemu blízké.
3. Soud se domnívá, že nějaká část majetku pochází z trestné činnosti. Soud si může myslet, že majetek pochází z trestné činnosti, pokud hodnota takového majetku neodpovídá legálním příjmům pachatele.

Jestliže soud rozhodne o zabránění části majetku, jehož hodnota neodpovídá legálním příjmům pachatele, může být zabráněn i majetek získaný legálním způsobem, ovšem nejvýše do hodnoty, o kterou majetek získaný nelegální činností převyšuje běžné příjmy pachatele. Zabráněním majetku lze postihnout i plody a užitky věci, které patří pachateli, ale nesmí jimi být věci, které jsou nezbytné k zabezpečení životních potřeb pachatele či jiných osob, o jejichž výživu, případně výchovu je pachatel povinen se postarat.⁴⁸

6.2 Subjekty zabránění části majetku

Okruh osob může být velice široký, zejména proto, že ochranné opatření zabránění části majetku je na rozdíl od trestu propadnutí majetku možné vztahovat nejen na osobu

⁴⁷ BORČEVSKÝ, Pavel. *Trestní právo hmotné v otázkách a odpovědích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-866-2, str. 316–317.

⁴⁸ BORČEVSKÝ, Pavel. *Trestní právo hmotné v otázkách a odpovědích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-866-2, str. 418.

pachatele trestného činu. Ochranné opatření zabrání části majetku může tedy být uloženo:⁴⁹

1. Pachateli;
2. Komukoliv, na koho pachatel majetek převedl buď bezplatně nebo za očividně výhodných podmínek;
3. Osobě blízké pachateli;
4. Právníké osobě, jejímž členem je pachatel (např. podílí se na rozhodování v rámci této právníké osoby, řídí právníkou osobu, nebo v ní má významný majetkový podíl);
5. Vůči majetku svěřeneckého fondu nebo majetku ve společném jmění manželů.

7 Ochranná výchova

Posledním ochranným opatřením, kterým se tato práce bude zabývat, je ochranná výchova. Jde o specifické ochranné opatření odlišné od zbývajících čtyř dosud probraných, neboť ochrannou výchovu lze uložit jen a pouze mladistvým pachatelům. Zákon, který se zabývá trestáním mladistvých byl přijat v roce 2003, přestože do té doby nebyla úprava trestání mladistvých zakotvena v českém právním řádu zhruba 50 let. Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže ale navázal na původní právní úpravu (zákon č. 48/1931 Sb.) a zakomponoval do sebe také právní úpravu této oblasti z jiných zemí, např. Německa, Dánska či Francie.⁵⁰

7.1 Účel ochranné výchovy

Hlavním účelem ukládání tohoto ochranného opatření je zajištění náležité výchovy a vývoje mladistvých, jejichž dosavadní způsob výchovy může zvýšit riziko opakování jejich protiprávního jednání. Konkrétně je ochranná výchova opatřením, které nahrazuje výchovnou péči ve specifických ústavních zařízeních. Institut ochranné výchovy může do jisté míry nahrazovat trestní opatření odnětí svobody, je jeho mírnější alternativou. Ochranná výchova se zaměřuje na to, aby byly co nejvíce eliminovány

⁴⁹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-576-0, str. 497–498.

⁵⁰ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo hmotné*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-651-4, str. 298–299.

negativní vlivy působící na mladistvé pachatele, snaží se zajistit jejich řádný a bezpečný vývoj a také zjišťuje příčiny protiprávního jednání mladistvých.⁵¹

7.2 Podmínky uložení

Ochranná výchova se v zásadě ukládá tehdy, pokud nepostačuje k nápravě pachatele uložení výchovných opatření a zároveň jsou naplněny následující podmínky:

1. dosavadní výchova byla zanedbána;
2. prostředí, ve kterém pachatel žije neskýtá záruku jeho řádné výchovy nebo
3. o výchovu není dostatečně postaráno a tyto nedostatky nemohou být eliminovány ve vlastní rodině či v rodině, ve které žije.⁵²

Ochrannou výchovu je možné uložit jak samostatně, tak i vedle jiného opatření. Lze ji uložit nejen mladistvým, ale i dětem, které se dopustily činu jinak trestného, za který se dospělým pachatelům ukládá výjimečný trest. V tomto případě je ochranná výchova ukládaná obligatorně.⁵³

7.3 Doba trvání

Délka trvání obdobně jako u zabezpečovací detence, není předem stanovena, a proto je omezena dvěma kritérii:⁵⁴

- a) dosažení účelu – pokud byl splněn účel, pro který byla ochranná výchova soudem uložena, mladistvý je propuštěn, bez ohledu na dosažení věku 18 let.
- b) dosažení věku – pokud mladistvý dosáhne plnoletosti, tedy 18 let věku, je z ochranné výchovy propuštěn. Zcela výjimečně může být po rozhodnutí soudu ochranná výchova prodloužena až do 19 let, ale pouze v tom případě, že to vyžadují okolnosti, např. dokončení školní docházky.

⁵¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-576-0, str. 512.

⁵² BORČEVSKÝ, Pavel. *Trestní právo hmotné v otázkách a odpovědích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-866-2, str. 332.

⁵³ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo hmotné*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-651-4, str. 320.

⁵⁴ BORČEVSKÝ, Pavel. *Trestní právo hmotné v otázkách a odpovědích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-866-2, str. 332–333.

Jestliže pominou důvody pro uložení ochranné výchovy dříve, než má být vykonána, může od ní soud upustit. Obdobně jako u změny ochranného léčení na zabezpečovací detenci je možné ochrannou výchovu přeměnit na ústavní výchovu a naopak.

7.4 Výkon ochranné výchovy

Ochranná výchova z hlediska jejího výkonu se řídí speciálním zákonem č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních. Zařízení, do kterých mohou být mladiství či děti umístěni v rámci ochranné výchovy, jsou:⁵⁵

- a) diagnostický ústav,
- b) dětský domov,
- c) dětský domov se školou,
- d) výchovný ústav.

V těchto zařízeních je dodržován zvláštní režim, který zabezpečuje náhradní výchovu pro mladistvé či děti, kteří se dopustili činu jinak trestného nebo provinění. Rozdíl mezi ústavní a ochrannou výchovou je zejména v přísnějších podmínkách, které musí mladiství dodržovat. Na rozdíl od ústavní výchovy má totiž ochranná výchova omezené návštěvy a osoby zde umístěné nemohou zařízení bez doprovodu opouštět.

A. Diagnostický ústav⁵⁶

Toto zařízení je základní institucí, ve které je nařízen výkon ochranné výchovy. Zde se provádí zdravotní a komplexní vyšetření, na základě kterých jsou pak mladiství či děti umístěni do konkrétního zařízení, které nejlépe splní účel ochranné nebo ústavní výchovy. V diagnostickém ústavu mohou děti strávit nejdéle 8 týdnů, pak je rozhodnuto o jejich přeložení do specifického zařízení naplňující jejich potřeby.

B. Dětský domov⁵⁷

Tato instituce pečuje o děti zejména po výchovné, vzdělávací a sociální stránce. Účelem je péče o děti, které netrpí závažnými poruchami chování a byla jim nařízena ústavní výchova. Vzdělávají se v běžných školách mimo dětský domov.

⁵⁵ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-576-0, str. 513.

⁵⁶ § 5 zákona č. 109/2002 Sb. o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních – znění od 01.01.2014

⁵⁷ § 12 zákona č. 109/2002 Sb. o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních – znění od 01.01.2014

C. Dětský domov se školou⁵⁸

Oproti dětskému domovu, jež nedisponuje vlastní školou, se zde pečuje o děti, které mají určité poruchy chování, případně trpí duševní poruchou a vyžadují lékařskou péči. V tomto zařízení mohou pobývat jak děti s nařízenou ústavní výchovou, uloženou ochrannou výchovou, tak i neplnoleté matky, kterým byla nařízena ústavní výchova nebo uložena ochranná výchova.

D. Výchovný ústav⁵⁹

Tento ústav plní výchovné, vzdělávací a sociální úkoly stejně jako dětský domov, ale je určen pro děti starší 15 let trpící závažnými poruchami chování, jimž byla nařízena ústavní výchova nebo uložena ochranná výchova.

8 Úprava ochranných opatření na Slovensku

§ 31 zákona č. 300/2005 Z. z. (Trestný zákon) stanovuje jako druhy sankcí tresty a ochranná opatření. *Ochranné opatření je újma na osobní svobodě nebo majetku odsouzeného nebo jiné osoby, kterou může uložit jen soud podle tohoto zákona v zájmu ochrany společnosti před trestnými činy nebo činy jinak trestnými.*⁶⁰

Tento zákon mezi ochranná opatření řadí následující:

- ochranné léčení,
- ochranná výchova,
- ochranný dohled,
- detence,
- zabavení věci a
- zabavení části majetku.

⁵⁸ § 13 zákona č. 109/2002 Sb. o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních – znění od 01.01.2014

⁵⁹ § 14 zákona č. 109/2002 Sb. o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních – znění od 01.01.2014

⁶⁰ § 31 ods. 3 zákona č. 300/2005 Z. z. trestný zákon – znenie účinné od 17.07.2022

8.1 Zásady ukládání ochranných opatření

§ 35/1 Ochranné opatření je možné ukládat pachatelům trestných činů buď vedle trestu anebo i při upuštění od potrestání pachatele, pokud ochranné opatření zabezpečí ochranu společnosti před pachatelem účinněji než trest.⁶¹

§ 35/2 Ochranné opatření může postihnout osobu jen tak, aby byl zabezpečený co nejmenší vliv na její rodinu a blízké osoby.⁶²

§ 35/3 Ochranné opatření lze uložit i pachateli činu jinak trestného nebo jiné osobě, když je to nevyhnutelné na zabezpečení ochrany společnosti před páčáním nových trestných činů.⁶³

§ 35/4 Vedle ochranné výchovy nelze uložit ochranný dohled.⁶⁴

§ 35/5 Při ukládání ochranných opatření se soud neřídí zásadou úměrnosti ke spáchanému činu, ale potřebou ochrany společnosti, přičemž přihlíží i na potřebu léčení, výchovy nebo dovršení nápravy pachatele nebo jiné osoby. Soud při ukládání ochranného opatření přihlédně i k tomu, že pachatel trestného činu anebo jiná osoba získala trestným činem majetkový prospěch; pokud tomu nebrání majetkové anebo osobní poměry pachatele anebo jiné osoby, uloží ji s přihlédnutím na výši tohoto majetkového prospěchu některé ochranné opatření, kterým ji postihne na majetku.⁶⁵

§ 35/6 Výkon ochranného opatření musí skončit nejpozději dosažením jeho účelu, případně uplynutím doby, na kterou bylo uložené anebo dovršením zákonem stanoveného věku odsouzeného anebo jiné osoby.⁶⁶

⁶¹ § 35 ods. 1 zákona č. 300/2005 Z. z. trestný zákon – znenie účinné od 17.07.2022

⁶² § 35 ods. 2 zákona č. 300/2005 Z. z. trestný zákon – znenie účinné od 17.07.2022

⁶³ § 35 ods. 3 zákona č. 300/2005 Z. z. trestný zákon – znenie účinné od 17.07.2022

⁶⁴ § 35 ods. 4 zákona č. 300/2005 Z. z. trestný zákon – znenie účinné od 17.07.2022

⁶⁵ § 35 ods. 5 zákona č. 300/2005 Z. z. trestný zákon – znenie účinné od 17.07.2022

⁶⁶ § 35 ods. 6 zákona č. 300/2005 Z. z. trestný zákon – znenie účinné od 17.07.2022

9 Analýza výkonu zabezpečovací detence v letech 2016–2021

Tato kapitola navazuje na kapitolu 4 a je zde konkrétněji specifikován výkon ochranného opatření zabezpečovací detence během let 2016, 2017, 2018, 2019, 2020 a 2021. Na základě údajů získaných ze statistických ročenek Vězeňské služby ČR zde budou podrobně rozebrána a analyzována data vztahující se ke struktuře osob v detenčních ústavech během stanoveného období.

9.1 Detenční ústavy v ČR

V České republice jsou pro účely výkonu ochranného opatření zabezpečovací detence zřízeny tři detenční ústavy. Jsou jimi Ústav pro výkon zabezpečovací detence Brno, Ústav pro výkon zabezpečovací detence Opava a Ústav pro výkon zabezpečovací detence Praha Pankrác.

9.1.1 Vazební věznice a ÚVZD Brno

Tato vazební věznice se nachází v Brně-Bohunicích a se svým rokem založení 1956 patří k nejstarším věznicím dnešního typu na území České republiky. Ústav pro výkon zabezpečovací detence při této věznici funguje od 1. ledna 2009.

Věznice zabezpečuje výkon vazby a výkon zabezpečovací detence pro muže, ženy i mladistvé pachatele. Tito obvinění zde mohou vykonávat trest odnětí svobody buď ve věznici s ostrahou s vysokým stupněm zabezpečení nebo ve věznici s ostrahou se středním stupněm zabezpečení. Přísněji hlídaná věznice má kapacitu 46 míst, zatímco méně hlídaná má téměř dvakrát větší, 87 míst. Celkově má věznice ubytovací kapacitu 549 míst, přičemž 170 míst je vyčleněno pro výkon vazby, 221 pro výkon trestu odnětí svobody, 45 pro výkon zabezpečovací detence a zbylých 113 míst přísluší pacientům vězeňské nemocnice.

Ve vazební věznici, ústavu pro výkon zabezpečovací detence a vězeňské nemocnici pracuje celkem 654 zaměstnanců.⁶⁷

⁶⁷ Základní informace. *Generální ředitelství: Vězeňská služba České republiky* [online]. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2023 [cit. 2023-02-08]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/vazebni-veznice-a-upvzd-brno/sekce/zakladni-informace>

9.1.2 Věznice a ÚVZD Opava

Opava disponuje věznicí a Ústavem pro výkon zabezpečovací detence, kde oba tyto objekty mají zvláštní budovu. Obě tyto budovy však stojí v Opavě od konce 19. století, a tím se řadí mezi nejstarší instituce omezující osobní svobodu osob na našem území. Tato věznice je smíšeným ústavem jak pro ženy, tak i pro muže. Ženy zde mohou vykonávat trest odnětí svobody buď s ostrahou ve třech odděleních – s vysokým, středním i nízkým stupněm zabezpečení nebo v oddělení se zvýšenou ostrahou. Muži mohou být zařazeni pouze do věznice s ostrahou, a to v oddělení se středním stupněm zabezpečení. Do opavské věznice bylo dříve možné umisťovat i odsouzené v mladistvém věku, ale v roce 2009 toto bylo zrušeno z důvodu zřízení detenčního ústavu. Nejvyšší kapacita věznice je 372 míst, přičemž 322 přísluší k výkonu trestu odsouzených mužů i žen a zbylých 50 míst připadá na výkon zabezpečovací detence. Do detenčního ústavu je ale možné umístit pouze muže, a tak jediným místem, kde zabezpečovací detenci vykonávají ženy, zůstává Ústav pro výkon zabezpečovací detence v Brně. Přestože byl detenční ústav zřízen již v roce 2009, první chovanci do něj byli umístěni až v roce 2013.

V opavské věznici je zřízen i speciální oddíl k výkonu ochranného léčení žen, a to buď protialkoholnímu, protitoxikomanickému nebo léčení pro patologické hráčství. Součástí věznice je i oddělení pro výkon ochranného léčení mužů, a to protialkoholního nebo léčení pro patologické hráčství. Ochranné léčení je v opavské věznici možné vykonávat jak v ústavní, tak i v ambulantní formě.⁶⁸

9.1.3 Vazební věznice a ÚVZD Praha Pankrác

Tato věznice je určena k výkonu vazby žen i mužů, výkonu trestu odnětí svobody žen i mužů a tyto osoby jsou zde umisťovány do věznic s ostrahou, a to buď s mírným, středním či vysokým stupněm zabezpečení. Věznice slouží k pobytu obviněných nebo odsouzených žen od roku 2008. Mladiství pachatelé se do tohoto ústavu umisťují

⁶⁸ Základní informace. *Generální ředitelství: Vězeňská služba České republiky* [online]. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2023 [cit. 2023-02-08]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-a-upvzd-opava/sekce/zakladni-informace>

v případě selhání ústavní výchovy. Součástí této věznice je i nemocnice s poliklinikou, která slouží k léčení vězňených osob.⁶⁹

Součástí věznice je i Ústav pro výkon zabezpečovací detence, který funguje teprve krátkou dobu, od 1. ledna 2022. Mohou sem být umístěni pouze muži, kterým bylo soudem uloženo ochranné opatření zabezpečovací detence, přičemž maximální kapacita ústavu je 28 míst.⁷⁰

Ústav pro výkon zabezpečovací detence Praha Pankrác je zde uveden pouze pro úplnost seznamu detenčních ústavů a nebude využit v analýze uložených zabezpečovacích detencí, neboť zahájil svoji činnost až v roce 2022, tedy až po skončení sledovaného období.

9.2 Výkon zabezpečovací detence v roce 2016

Během roku 2016 se počet osob v detenčních ústavech v Brně a Opavě příliš neměnil. Počet mužů, kteří byli umístěni v detenčním ústavu Brno se pohyboval v rozmezí 20–24. Nejnižší množství mužů v tomto ústavu bylo v srpnu tohoto roku (24 osob), zatímco nejvyššího počtu ústav dosahoval v květnu a červenci (20 osob). Co se týče počtu žen v tomto ústavu, tak v první čtvrtině roku zde bylo 5 žen, od dubna 2016 se počet zvýšil na 6 a zůstal konstantní až do konce roku.

V Opavě docházelo přibližně ke stejně velkým příbytkům či úbytkům chovanců jako v brněnském detenčním ústavu. Nejvyšší množství umístěných osob bylo v opavském ústavu až na konci roku 2016, tedy v prosinci. Na rozdíl od ústavu v Brně počet umístěných mužů téměř každý měsíc rostl. Meziměsíční pokles byl pouze minimální, a to v březnu a listopadu 2016, kdy se počet snížil pouze o jednu osobu oproti předchozímu měsíci. Počet žen v tomto ústavu je nulový, neboť tento detenční ústav nedisponuje oddělením pro ženy. Jediným místem, kde lze nalézt ženy ve výkonu ochranného opatření zabezpečovací detence je tedy pouze Vazební věznice a ÚVZD Brno.

Celkově za rok 2016 byl nejnižší počet osob v obou detenčních ústavech 58, a to v lednu a březnu, nejvyšších hodnot pak bylo dosaženo v prosinci, celkem 73

⁶⁹ Základní informace. *Generální ředitelství: Vězeňská služba České republiky* [online]. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2023 [cit. 2023-02-08]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/vazebni-veznice-praha-pankrac/sekce/zakladni-informace>

⁷⁰ Ústav pro výkon zabezpečovací detence. *Generální ředitelství: Vězeňská služba České republiky* [online]. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2023 [cit. 2023-02-08]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/vazebni-veznice-praha-pankrac/sekce/ustav-pro-vykon-zabezpecovaci-detence-1>

chovanců. Detailnější informace o jednotlivých měsících můžeme vidět v následující tabulce (*Tabulka č. 1*).

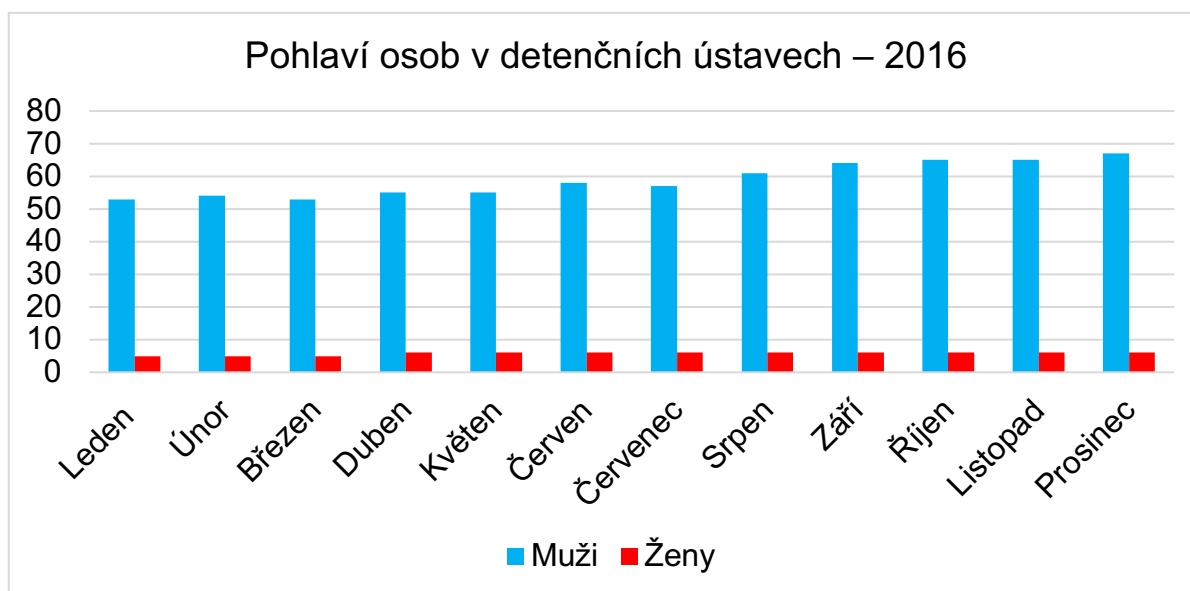
Tabulka č. 1: Počet osob v detenčních ústavech za rok 2016⁷¹

2016	BRNO		OPAVA		CELKEM
	Muži	Ženy	Muži	Ženy	
Leden	22	5	31	0	58
Únor	21	5	33	0	59
Březen	21	5	32	0	58
Duben	22	6	33	0	61
Květen	20	6	35	0	61
Červen	22	6	36	0	64
Červenec	20	6	37	0	63
Srpen	24	6	37	0	67
Září	21	6	43	0	70
Říjen	22	6	43	0	71
Listopad	23	6	42	0	71
Prosinec	23	6	44	0	73

Následující graf (*Graf č. 1*) zobrazuje zastoupení mužů a žen v obou detenčních ústavech. Zatímco množství žen se zvýšilo pouze jednou, v dubnu 2016, počet mužů několikrát kolísal i do nižších hodnot, nicméně nebyl zaznamenán žádný výraznější rozdíl. Podíl žen na celkovém počtu chovanců dosáhl v tomto roce 3,3 %.

⁷¹ Statistická ročenka 2016. In: *Vězeňská služba České republiky* [online]. Praha: Odbor správní Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2016 [cit. 2023-02-07]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocnky/statisticka-rocenka-2016.pdf>

Graf č. 1: Pohlaví osob v detenčních ústavech za rok 2016⁷²

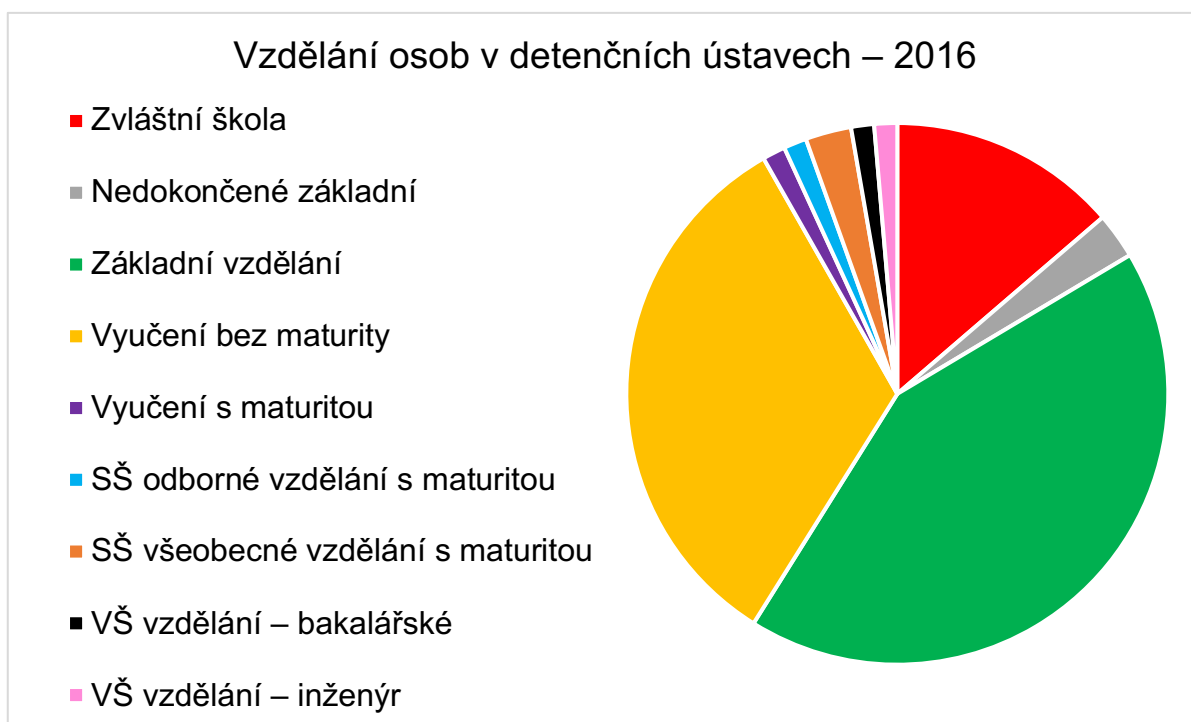

Na následujícím grafu (*Graf č. 2*) můžeme vidět počet osob, jak mužů tak žen, ve výkonu zabezpečovací detence z hlediska jejich nejvyššího dosaženého vzdělání. Celkově nejvyšší množství chovanců mělo pouze základní vzdělání (42,5 %), druhou nejzastoupenější kategorií tvořily osoby s vyučením bez maturity (33 %). Za zmínku stojí i kategorie vzdělání ve zvláštních školách, počet osob s tímto vzděláním byl v tomto roce 10, což je zhruba 14 % z celkového počtu chovanců. Nejméně osob v detenčních ústavech získalo za svůj život vyučení s maturitou, odborné středoškolské vzdělání s maturitou či vysokoškolské vzdělání (celkem zhruba 5,5 %).

V tomto roce jako v jediném za celé sledované období nebyly ve výkonu zabezpečovací detence žádné osoby bez základního vzdělání.

⁷² Statistická ročenka 2016. In: *Vězeňská služba České republiky* [online]. Praha: Odbor správní Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2016 [cit. 2023-02-07]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocnky/statisticka-rocenka-2016.pdf>

Graf č. 2: Vzdělání osob v detenčních ústavech za rok 2016⁷³

Z hlediska počtu vykonaných trestů odnětí svobody byla zabezpečovací detence v roce 2016 uložena zejména osobám, kterým prozatím žádný trest odnětí svobody nebyl soudem uložen, celkem 30 mužům a 4 ženám. Dále celkem 18 osob (16 mužů a 2 ženy) za sebou mělo již jeden trest odnětí svobody. Ve zbylých případech byla zabezpečovací detence uložena pouze mužským pachatelům, kteří trest odnětí svobody vykonali 2–8x (celkem 21 mužů).

Tabulka č. 2: Rozdělení chovanců podle počtu již vykonaných TOS za rok 2016⁷⁴

2016	Muži	Ženy	Celkem
0x	30	4	34
1x	16	2	18
2x	7	-	7

⁷³ Statistická ročenka 2016. In: *Vězeňská služba České republiky* [online]. Praha: Odbor správní Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2016 [cit. 2023-02-07]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocnky/statisticka-rocenka-2016.pdf>

⁷⁴ Statistická ročenka 2016. In: *Vězeňská služba České republiky* [online]. Praha: Odbor správní Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2016 [cit. 2023-02-07]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocnky/statisticka-rocenka-2016.pdf>

3x	4	-	4
4x	2	-	2
5x	3	-	3
6x	2	-	2
7x	2	-	2
8x	1	-	1

9.3 Výkon zabezpečovací detence v roce 2017

V roce 2017 se počet chovanců v detenčních ústavech víceméně moc nezměnil. Na začátku roku bylo v obou ústavech 75 lidí a ke konci roku se počet zvýšil pouze nepatrně, na 79 osob.

V ÚVZD Brno bylo nejvíce chovanců v září (27) a nejméně v květnu a červnu (23). množství žen bylo až do konce třetí třetiny roku konstantní – 6, a v poslední třetině přibyla jedna další žena a počet se zvýšil na 7.

V opavském ústavu byl počet mužů téměř dvakrát vyšší než v Brně, nejvíce jich bylo v prosinci (47) a nejméně v září (43). Rozdíl mezi nejnižší a nejvyšší hodnotou byl tedy v tomto roce v obou detenčních zařízeních stejný.

Konkrétní údaje k jednotlivým měsícům roku 2017 jsou obsaženy v následující tabulce (*Tabulka č. 3*).

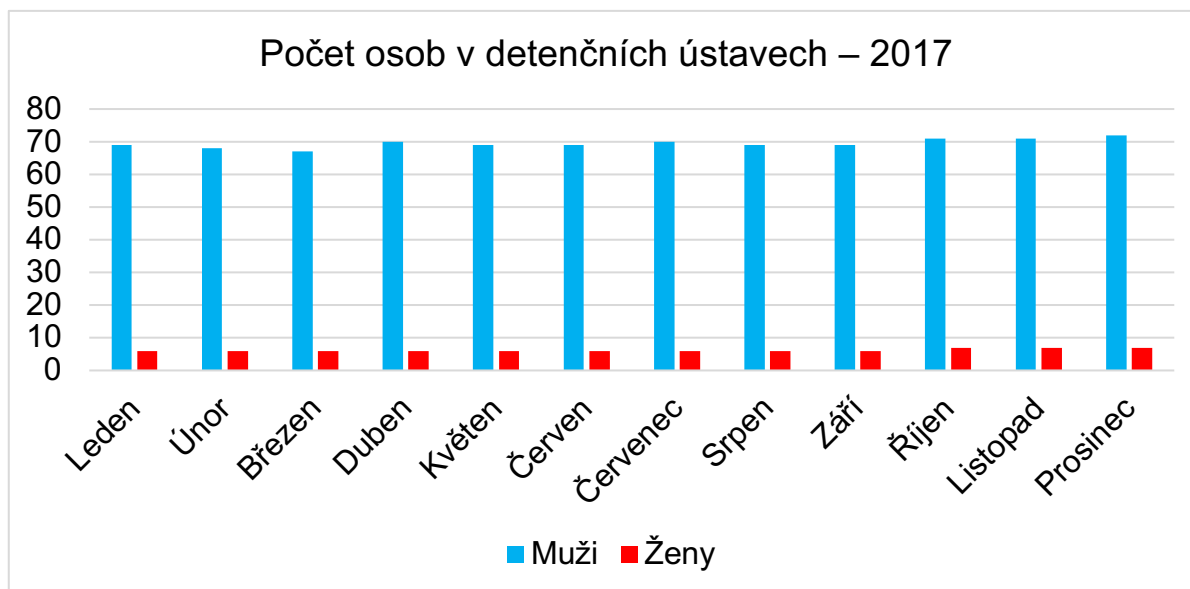
Tabulka č. 3: Počet osob v detenčních ústavech za rok 2017⁷⁵

2017	BRNO		OPAVA		CELKEM
	Muži	Ženy	Muži	Ženy	
Leden	25	6	44	0	75
Únor	24	6	44	0	74
Březen	22	6	45	0	73
Duben	25	6	45	0	76
Květen	23	6	46	0	75
Červen	23	6	46	0	75
Červenec	24	6	46	0	76
Srpen	24	6	45	0	75
Září	26	6	43	0	75
Říjen	25	7	46	0	78
Listopad	25	7	46	0	78
Prosinec	25	7	47	0	79

Jak můžeme vidět na grafu (*Graf č. 3*), počet mužů za rok 2017 se pohyboval těsně pod hranicí sedmdesáti, přičemž tuto hranici překročil až v posledních třech měsících tohoto roku. Ženy za rok 2017 tvořily pouze necelých 5 % ze všech chovanců v detenčních ústavech.

⁷⁵ Statistická ročenka 2017. In: *Vězeňská služba České republiky* [online]. Praha: Odbor správní Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2017 [cit. 2023-02-07]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocnky/statisticka-rocenka-2017.pdf>

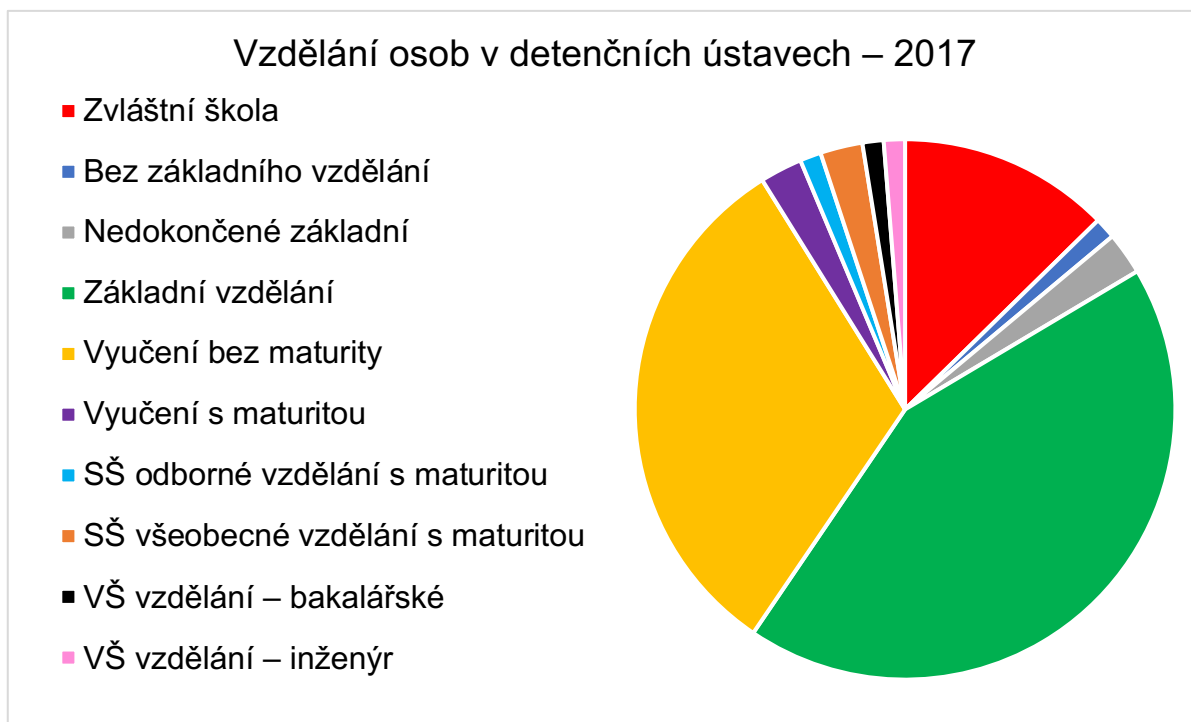
Graf č. 3: Pohlaví osob v detenčních ústavech za rok 2017⁷⁶

Stejně jako v předchozím roce, tak i v roce 2017 nejvíce chovanců dosáhlo nejvýše základního vzdělání (43 %) a druhou nejzastoupenější kategorií bylo opět vyučení bez maturity (31,6 %). Počet osob dosahujících pouze vzdělání na zvláštních školách byl stejný jako v předchozím roce, a to 10 osob (12,6 %). Nejméně osob dosáhlo obdobně jako v roce 2016 odborného středoškolského vzdělání s maturitou, vysokoškolského vzdělání anebo naopak nezískalo ani základní vzdělání (celkem 5 %).

⁷⁶ Statistická ročenka 2017. In: *Vězeňská služba České republiky* [online]. Praha: Odbor správní Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2017 [cit. 2023-02-07]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocnky/statisticka-rocenka-2017.pdf>

Graf č. 4: Vzdělání osob v detenčních ústavech za rok 2017⁷⁷

V roce 2017 bylo mezi chovanci opět nejvíce těch, kterým ještě nebyl uložen žádný trest odnětí svobody, konkrétně šlo o 35 mužů a 3 ženy. Pokud jde o ženy, kterým byla uložena zabezpečovací detence, tak právě jednou již vykonaly trest odnětí svobody čtyři, což je o jednu více než těch, které dosud ve výkonu trestu odnětí svobody nebyly. Mužům, jež vykonali trest odnětí svobody jednou, byla zabezpečovací detence uložena v 16 případech. Zbývajících 21 mužů v detenčních ústavech za sebou má 2–8 trestů odnětí svobody.

Tabulka č. 4: Rozdělení chovanců podle počtu již vykonaných TOS za rok 2017⁷⁸

2017	Muži	Ženy	Celkem
0x	35	3	38
1x	16	4	20

⁷⁷ Statistická ročenka 2017. In: *Vězeňská služba České republiky* [online]. Praha: Odbor správní Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2017 [cit. 2023-02-07]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/ro-cenky/statisticka-rocenka-2017.pdf>

⁷⁸ Statistická ročenka 2017. In: *Vězeňská služba České republiky* [online]. Praha: Odbor správní Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2017 [cit. 2023-02-07]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/ro-cenky/statisticka-rocenka-2017.pdf>

2x	7	-	7
3x	5	-	5
4x	1	-	1
5x	3	-	3
6x	2	-	2
7x	2	-	2
8x	1	-	1

9.4 Výkon zabezpečovací detence v roce 2018

Během roku 2018 se počet osob umístěných v detenčních ústavech nadále zvyšoval. V lednu tohoto roku dosahoval 80 osob a postupně během roku se zvýšil nejvíce na 87 chovanců.

Množství mužů v brněnském ústavu byl nejnižší na začátku roku (23) a v druhé polovině roku se pohyboval okolo 30. Opět jako v roce 2017 zůstalo množství žen až do poslední třetiny roku neměnné – 7, a v poslední třetině roku přibyla další žena a počet se zvýšil na 8.

Naopak detenční ústav v Opavě během roku 2017 snížil počet umístěných mužů o čtyři. V lednu dosahoval 50 chovanců a ke konci roku již pouze 46. nicméně až na výjimku v prosinci tohoto roku byl počet mužů v tomto zařízení buď 49 nebo 50.

Tabulka č. 5: Počet osob v detenčních ústavech za rok 2018⁷⁹

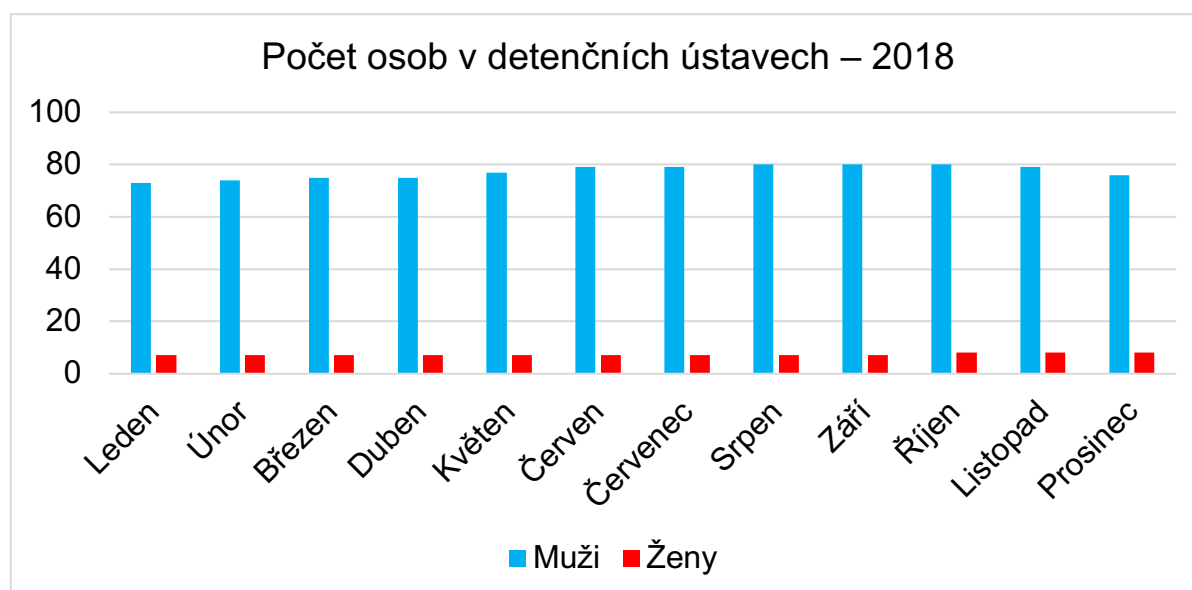
2018	BRNO		OPAVA		CELKEM
	Muži	Ženy	Muži	Ženy	
Leden	23	7	50	0	80
Únor	25	7	49	0	81
Březen	25	7	50	0	82

⁷⁹ Statistická ročenka 2018. In: *Vězeňská služba České republiky* [online]. Praha: Odbor správní Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2018 [cit. 2023-02-07]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocnky/statisticka-rocenka-2018.pdf>

Duben	26	7	49	0	82
Květen	27	7	50	0	84
Červen	29	7	50	0	86
Červenec	29	7	50	0	86
Srpen	30	7	50	0	87
Září	31	7	49	0	87
Říjen	31	8	49	0	88
Listopad	30	8	49	0	87
Prosinec	30	8	46	0	84

Za celý rok 2018 se počet mužů v detenčních ústavech blížil k osmdesátce, přičemž této hranice dosáhl v srpnu a tato hodnota byla stejná ještě po další dva měsíce, od listopadu pak hodnoty začínají klesat opět pod úroveň 80. Množství žen na celkovém počtu osob v detenčních ústavech v tomto roce tvořilo nejvýše 6 %.

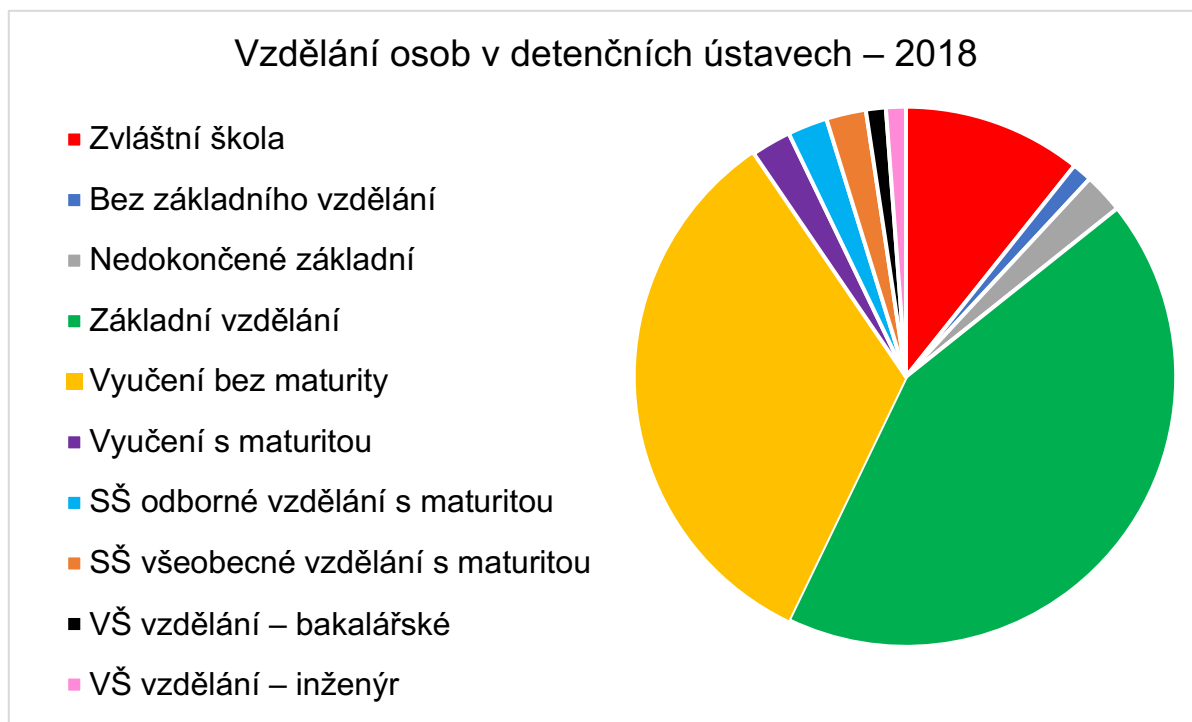
Graf č. 5: Pohlaví osob v detenčních ústavech za rok 2018⁸⁰

⁸⁰ Statistická ročenka 2018. In: *Vězeňská služba České republiky* [online]. Praha: Odbor správní Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2018 [cit. 2023-02-07]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocnky/statisticka-rocenka-2018.pdf>

V roce 2018 tvořily opět největší množství osoby s ukončeným základním vzděláním, konkrétně necelých 43 %. Osoby, které svého nejvyššího vzdělání dosáhly na učilištích, tvořily přesně jednu třetinu ze všech chovanců detenčních ústavů v tomto roce. Nejmenší zastoupení měly znovu osoby s vysokoškolským vzděláním, a to jak bakalářským, tak inženýrským, shodně 1,19 %. Stejně hodnoty dosahuje i kategorie osob s nedokončeným základním vzděláním. Množství osob s ukončenou zvláštní školou se snížil o 1 a v roce 2018 činil podíl těchto osob 10,7 %.

Graf č. 6: Vzdělání osob v detenčních ústavech za rok 2018⁸¹

V roce 2018 stejný počet žen ve výkonu zabezpečovací detence mělo za sebou buď jeden nebo žádný trest odnětí svobody. U mužů byla škála o trochu rozmanitější, celkem 36 chovanců detenčních ústavů nevykonalo dosud žádný trest odnětí svobody, 17 tento trest ukončilo jednou, 22 chovanců bylo ve výkonu trestu odnětí svobody 2–7x a poslední z chovanců jich měl za sebou dokonce 9.

⁸¹ Statistická ročenka 2018. In: *Vězeňská služba České republiky* [online]. Praha: Odbor správní Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2018 [cit. 2023-02-07]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocnky/statisticka-rocenka-2018.pdf>

Tabulka č. 6: Rozdělení chovanců podle počtu již vykonaných TOS za rok 2018⁸²

2018	Muži	Ženy	Celkem
0x	36	4	40
1x	17	4	21
2x	7	-	7
3x	6	-	6
4x	3	-	3
5x	3	-	3
6x	1	-	1
7x	2	-	2
9x	1	-	1

9.5 Výkon zabezpečovací detence v roce 2019

Za rok 2019 se počet osob umístěných v detenčních ústavech celkově zvýšil o více než 10 % oproti lednovým údajům (85 osob). Během poloviny roku kolísal mezi hodnotami 92–94, až nakonec v prosinci dosáhl hodnoty 95 osob.

V brněnském ústavu se v tomto roce oproti předchozím létům změnil o trochu více i počet umístěných žen. První dva měsíce tohoto roku bylo v ústavu 8 žen, od března se počet zvýšil na 9 a ke konci roku dosáhl deseti. Počet mužů byl nejvyšší v červnu (36), jinak se pohyboval v rozmezí hodnot 30–35.

Opavský detenční ústav dosáhl nejnižších hodnot v první čtvrtině roku 2019 (47 osob) a celou druhou polovinu roku se držel na hodnotě 50, s jedinou výjimkou, kterou byl listopad, kdy se počet snížil na 49 chovanců.

⁸² Statistická ročenka 2018. In: *Vězeňská služba České republiky* [online]. Praha: Odbor správní Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2018 [cit. 2023-02-07]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocnky/statisticka-rocenka-2018.pdf>

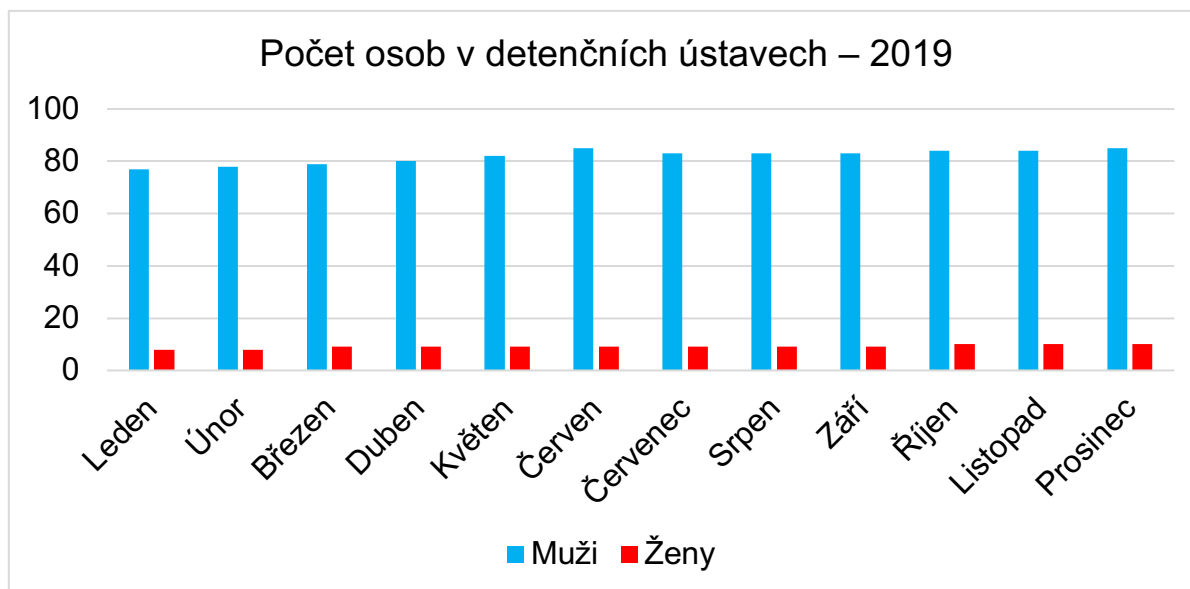
Tabulka č. 7: Počet osob v detenčních ústavech za rok 2019⁸³

2019	BRNO		OPAVA		CELKEM
	Muži	Ženy	Muži	Ženy	
Leden	30	8	47	0	85
Únor	30	8	48	0	86
Březen	32	9	47	0	88
Duben	33	9	47	0	89
Květen	33	9	49	0	91
Červen	36	9	49	0	94
Červenec	33	9	50	0	92
Srpen	33	9	50	0	92
Září	33	9	50	0	92
Říjen	34	10	50	0	94
Listopad	35	10	49	0	94
Prosinec	35	10	50	0	95

Jak vyplývá z hodnot grafu (*Graf č. 7*), v první polovině roku 2019 se počet mužů v detenčních ústavech každý měsíc zvyšoval. Od července se snížil na celkový počet 83 a během posledních dvou měsíců se množství opět vrátilo na červnovou hodnotu 85. Celkový podíl žen v tomto roce činil maximálně 9,4 %.

⁸³ Statistická ročenka 2019. In: *Vězeňská služba České republiky* [online]. Praha: Odbor správní Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2019 [cit. 2023-02-07]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocnky/statisticka-rocenka-2019.pdf>

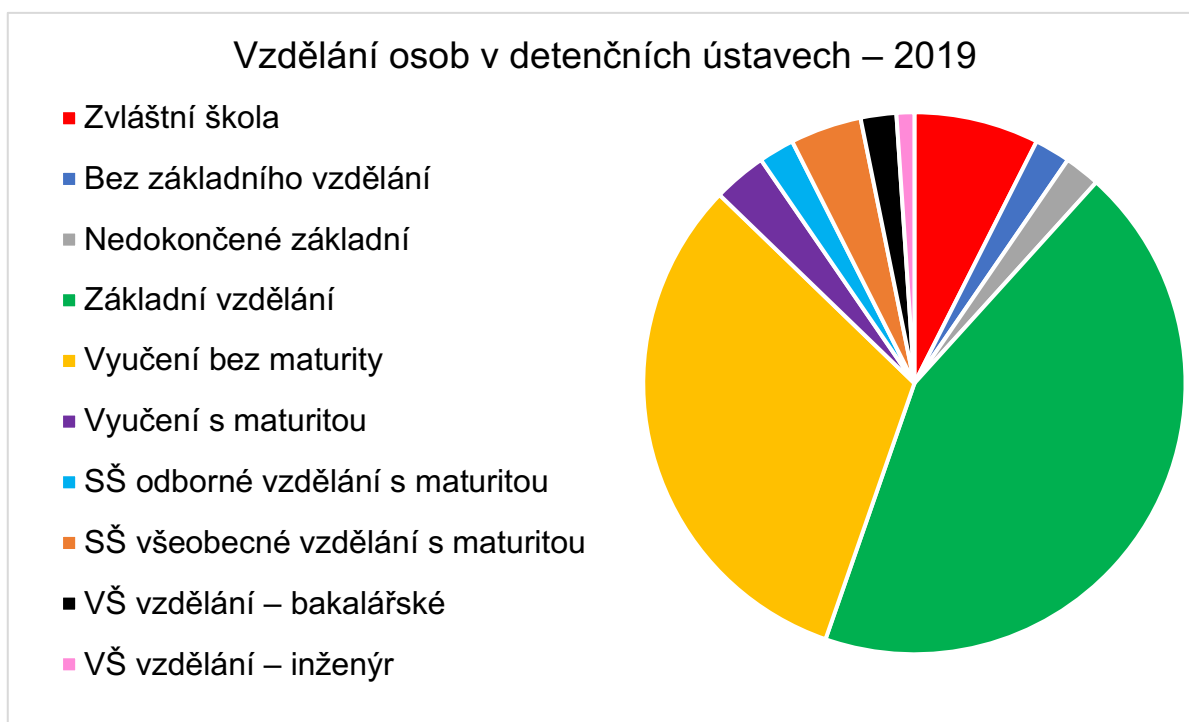
Graf č. 7: Pohlaví osob v detenčních ústavech za rok 2019⁸⁴

Stejně jako v předchozích letech získalo nejvíce chovanců pouze základní vzdělání, ani rok 2019 nebyl výjimkou. Celkový počet těchto osob tvořil 43,1 %. Druhou kategorií s nejvyšším zastoupením byla již tradičně kategorie osob s dokončeným učilištěm bez maturity (31,5 %). Nejčastější počet osob (2) byl zastoupen v kategoriích bez základního vzdělání, s nedokončeným vzděláním, s odborným středoškolským maturitním vzděláním a s vysokoškolským vzděláním na úrovni bakalářského studia. Nejmenšího zastoupení dosáhla kategorie vysokoškolského vzdělání inženýrského studia. Podíl osob s ukončenou zvláštní školou tvořil 7,3 %.

⁸⁴ Statistická ročenka 2019. In: *Vězeňská služba České republiky* [online]. Praha: Odbor správní Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2019 [cit. 2023-02-07]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocnky/statisticka-rocenka-2019.pdf>

Graf č. 8: Vzdělání osob v detenčních ústavech za rok 2019⁸⁵

Během roku 2019 byla zabezpečovací detence uložena celkem 10 ženám. Šest z nich dosud nebylo ve výkonu trestu odnětí svobody a zbylé 4 ho vykonaly pouze jednou. V případě mužského pohlaví 44 chovanců nebylo ve výkonu trestu odnětí svobody nikdy, 14 jednou, 26 tento trest vykonalo 2–9x a našel se dokonce i jeden, který byl ve výkonu trestu odnětí svobody po jedenácté.

Tabulka č. 8: Rozdělení chovanců podle počtu již vykonaných TOS za rok 2019⁸⁶

2019	Muži	Ženy	Celkem
0x	44	6	50
1x	14	4	18
2x	8	-	8

⁸⁵ Statistická ročenka 2019. In: *Vězeňská služba České republiky* [online]. Praha: Odbor správní Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2019 [cit. 2023-02-07]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocnky/statisticka-rocenka-2019.pdf>

⁸⁶ Statistická ročenka 2019. In: *Vězeňská služba České republiky* [online]. Praha: Odbor správní Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2019 [cit. 2023-02-07]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocnky/statisticka-rocenka-2019.pdf>

3x	7	-	7
4x	5	-	5
5x	2	-	2
6x	1	-	1
7x	2	-	2
9x	1	-	1
11x	1	-	1

9.6 Výkon zabezpečovací detence v roce 2020

V tomto roce poprvé za sledované období dosáhl celkový počet chovanců v obou detenčních ústavech hranice 100. konkrétně tomu tak bylo v červnu a srpnu, v prosinci byl počet osob dokonce vyšší o tři. Rozdíl mezi nejnižší a nejvyšší hodnotou ovšem nebyl tak vysoký jako v jiných letech, např. 2019 či 2016, kdy byl rozdíl nejvyšší a od ledna do prosince přibylo 15 osob.

V Brně počet žen v ústavu kolísal o trochu více než v předchozích letech. První polovinu roku byl neměnný, avšak během druhé poloviny se nejdříve snížil z původních 10 na 9, následně se vrátil na hodnotu 10 a v prosinci dosáhl hodnoty 11. Množství mužů v tomto ústavu bylo nejnižší v lednu (35) a nejvyšších hodnot dosáhlo v srpnu a prosinci (38), nicméně to nebyla nikterak razantní změna.

V opavském zařízení probíhaly změny v počtu chovanců podobně. Nejnižších hodnot Opava dosáhla v únoru 2020, a to 49 osob a naopak nejvyšší hodnoty vykazoval opavský ústav v dubnu, květnu a prosinci (54 osob).

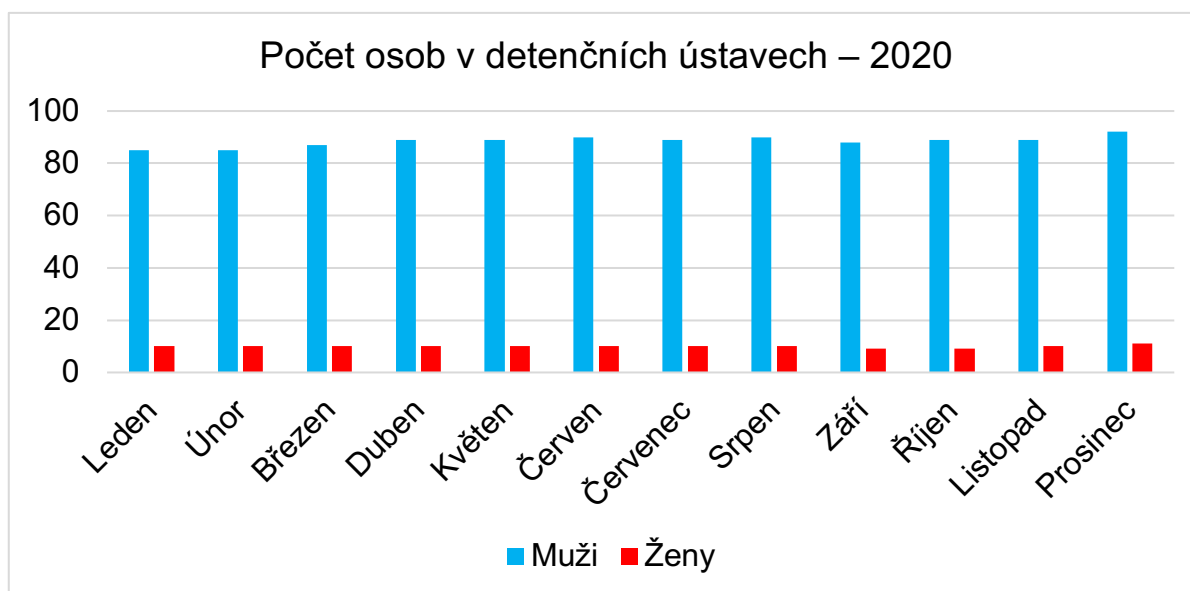
Tabulka č. 9: Počet osob v detenčních ústavech za rok 2020⁸⁷

2020	BRNO		OPAVA		CELKEM
	Muži	Ženy	Muži	Ženy	
Leden	35	10	50	0	95
Únor	36	10	49	0	95
Březen	37	10	50	0	97
Duben	35	10	54	0	99
Květen	35	10	54	0	99
Červen	37	10	53	0	100
Červenec	37	10	52	0	99
Srpen	38	10	52	0	100
Září	36	9	52	0	97
Říjen	37	9	52	0	98
Listopad	37	10	52	0	99
Prosinec	38	11	54	0	103

Do konce první poloviny roku 2020 stoupal celkový počet mužů v detenčních ústavech až na 90. V druhé části roku kolísal těsně pod úrovní 90, až nakonec v prosinci dosáhl vrcholné hodnoty 92. Podíl žen na celkovém počtu chovanců byl v roce 2020 nejvýše 10,1 %.

⁸⁷ Statistická ročenka 2020. In: *Vězeňská služba České republiky* [online]. Praha: Odbor správní Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2020 [cit. 2023-02-07]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/ro-cenky/statisticka-rocenka-2020.pdf>

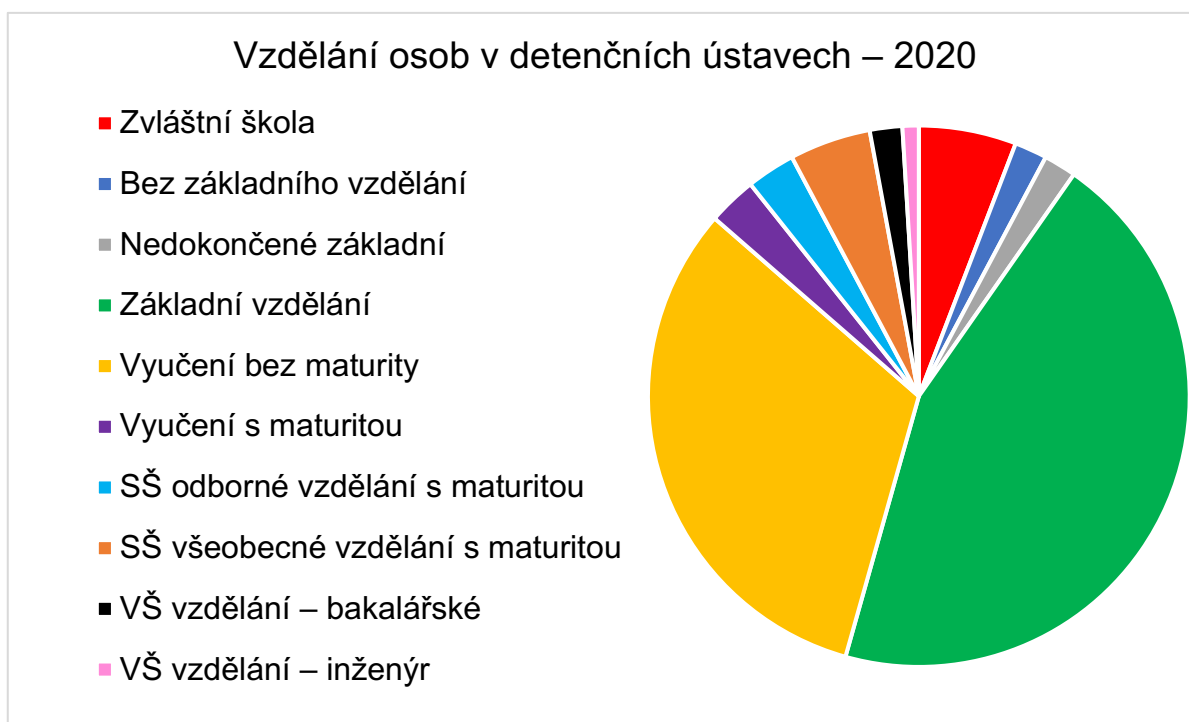
Graf č. 9: Pohlaví osob v detenčních ústavech za rok 2020⁸⁸

Oproti roku 2019 se počet osob, které mají jako své nejvyšší vzdělání základní školu, lehce navýšil, stále je ovšem množství těchto osob nejvyšší ze všech kategorií vzdělání s 44,2 %. Na pomyslném druhém místě se umístilo vyučení bez maturity (31,7 %). Nejméně zastoupeno bylo stejně jako v předchozím roce vysokoškolské inženýrské vzdělání, s necelým 1 % chovanců. Oproti předchozím rokům se změnil i podíl osob se zvláštní školou, v roce 2020 tvořil pouhých 5,7 %. Shodných hodnot (2,8 %) dosahují kategorie bez základního vzdělání, s vysokoškolským bakalářským vzděláním anebo s nedokončeným vzděláním.

⁸⁸ Statistická ročenka 2020. In: *Vězeňská služba České republiky* [online]. Praha: Odbor správní Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2020 [cit. 2023-02-07]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocnky/statisticka-rocenka-2020.pdf>

Graf č. 10: Vzdělání osob v detenčních ústavech za rok 2020⁸⁹

Za rok 2020 většina žen v detenčních ústavech dosud nezískala žádnou zkušenost s trestem odnětí svobody (8) a zbývající tři chovankyně byly ve výkonu trestu jednou. U mužů se tentokrát 2 chovanci podělili o pomyslné první místo z hlediska nejvíce vykonaných TOS, celkem 11x jim byl tento trest uložen. 28 chovanců bylo ve výkonu TOS 2–7x, 16 chovanců jednou a nejvíce (47) dosud neabsolvovalo trest odnětí svobody vůbec.

Tabulka č. 10: Rozdělení chovanců podle počtu již vykonaných TOS za rok 2020⁹⁰

2020	Muži	Ženy	Celkem
0x	47	8	55
1x	16	3	19

⁸⁹ Statistická ročenka 2020. In: *Vězeňská služba České republiky* [online]. Praha: Odbor správní Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2020 [cit. 2023-02-07]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocnky/statisticka-rocenka-2020.pdf>

⁹⁰ Statistická ročenka 2020. In: *Vězeňská služba České republiky* [online]. Praha: Odbor správní Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2020 [cit. 2023-02-07]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocnky/statisticka-rocenka-2020.pdf>

2x	7	-	7
3x	9	-	9
4x	6	-	6
5x	3	-	3
6x	1	-	1
7x	2	-	2
11x	2	-	2

9.7 Výkon zabezpečovací detence v roce 2021

Během posledního roku ze sledovaného období se množství chovanců umístěných v detenčních ústavech po celý rok drželo nad hranicí sta osob. Nejmenší hodnotu vykazoval leden se 107 osobami a nejvyššího množství chovanců bylo dosaženo v říjnu, listopadu a prosinci 2021 (113 osob).

Počet žen v brněnském ústavu pro výkon zabezpečovací detence byl stejný po celou první polovinu roku (11) a v druhé polovině roku se o jednu zvýšil na hodnotu 12, kterou držel po zbytek roku. Množství mužů v této instituci bylo nejnižší v lednu (42) a nejvyšších hodnot dosáhlo v říjnu (48). Během roku 2021 se tedy počet mužů v brněnském ústavu zvýšil celkem o 6.

V opavském detenčním ústavu tento rozdíl nebyl tak markantní, neboť během celého roku bylo buď 53 nebo 54 mužů, jedinou výjimkou byl červenec, kdy se počet snížil na 52.

Tabulka č. 11: Počet osob v detenčních ústavech za rok 2021⁹¹

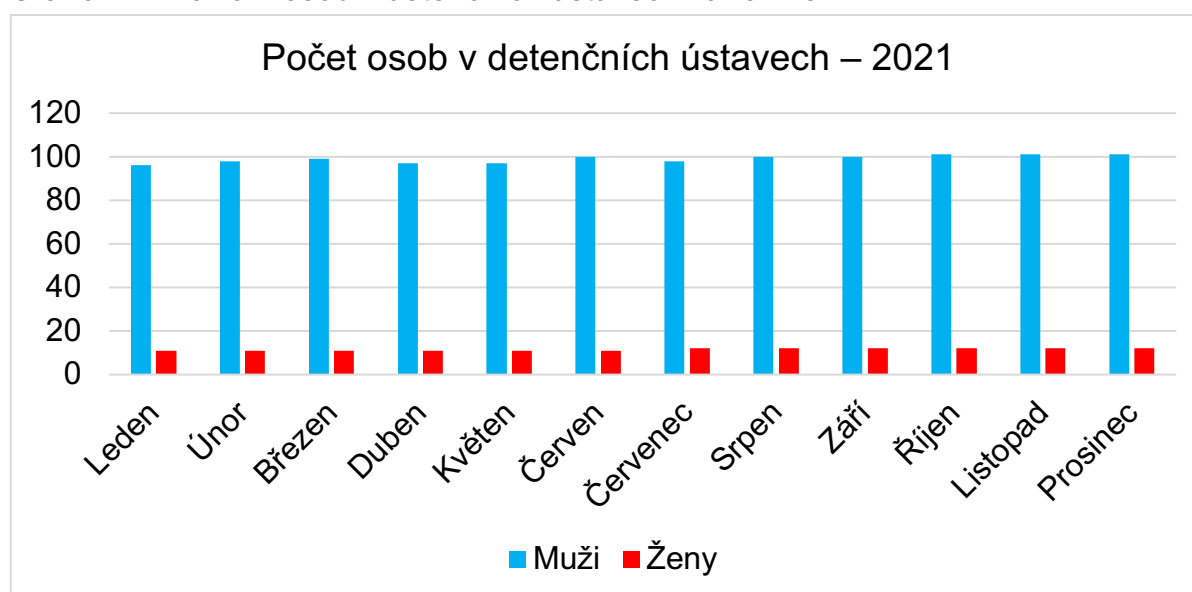
2021	BRNO		OPAVA		CELKEM
	Muži	Ženy	Muži	Ženy	
Leden	42	11	54	0	107
Únor	44	11	54	0	109

⁹¹ Statistická ročenka 2021. In: *Vězeňská služba České republiky* [online]. Praha: Odbor správní Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2021 [cit. 2023-02-07]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocnky/statisticka-rocenka-2021.pdf>

Březen	46	11	53	0	110
Duben	46	11	53	0	110
Květen	44	11	53	0	108
Červen	46	11	54	0	111
Červenec	46	12	52	0	110
Srpen	46	12	54	0	112
Září	47	12	53	0	112
Říjen	48	12	53	0	113
Listopad	47	12	54	0	113
Prosinec	47	12	54	0	113

Jak lze vidět na následujícím grafu (*Graf č. 11*), přesně v polovině roku 2021 dosáhl pouze počet mužů v detenčních ústavech hranice 100. S výjimkou července, kdy opět hodnota klesla na 98, bylo po zbytek roku množství osob stále nad stem. Ženy z celkového počtu osob v detenčních ústavech v roce 2021 tvořily 12 %.

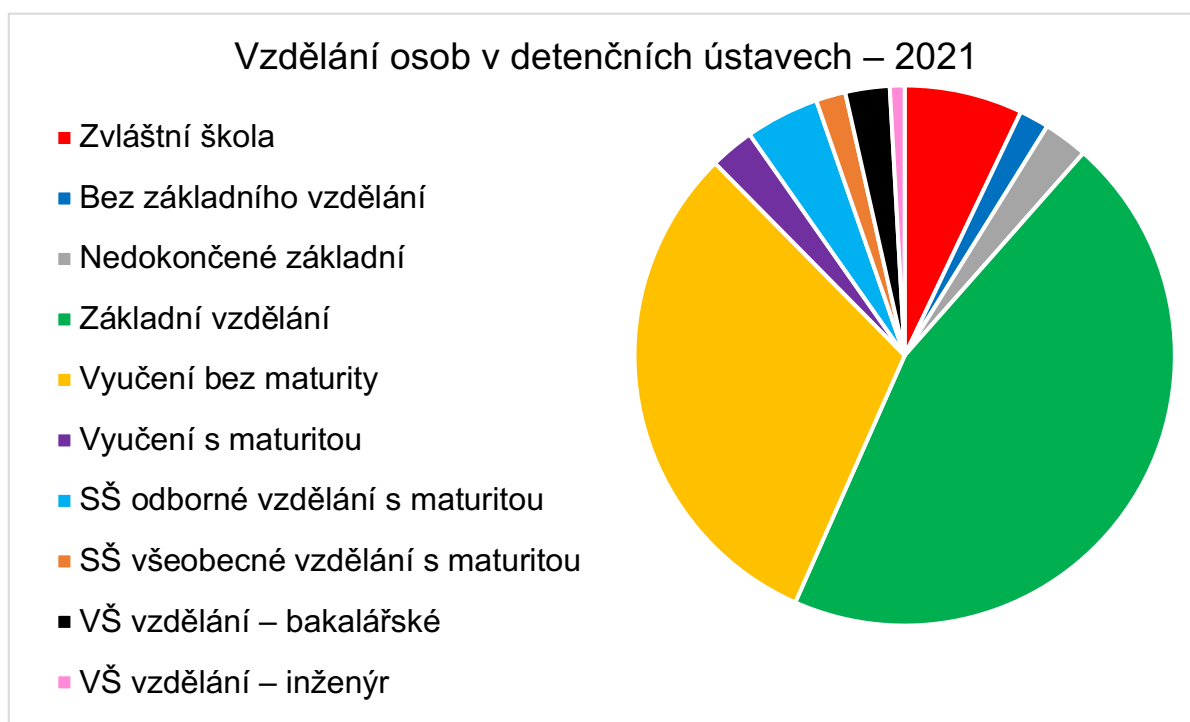
Graf č. 11: Pohlaví osob v detenčních ústavech za rok 2021⁹²

⁹² Statistická ročenka 2021. In: *Vězeňská služba České republiky* [online]. Praha: Odbor správní Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2021 [cit. 2023-02-07]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocnky/statisticka-rocenka-2021.pdf>

V roce 2021 byla nejzastoupenější kategorií ve vzdělání chovanců opět základní škola. Ze všech let sledovaného období v tomto roce dosáhla nejvyšší hodnoty – 45,1 %. Druhou nejvíce zastoupenou úrovní vzdělání mezi chovanci byla opět učiliště bez maturity, tentokrát s hodnotou necelých 31 %. Nejméně osob mělo jako v předchozích letech vysokoškolské inženýrské vzdělání (0,8 %). Shodných hodnot dosahovaly kategorie bez základního vzdělání a všeobecné středoškolské vzdělání s maturitou (1,77 %). O trochu větší podíl pak měly kategorie nedokončené vzdělání, vyučení s maturitou a vysokoškolské bakalářské vzdělání (2,6 %). Podíl osob s ukončenou zvláštní školou byl oproti roku 2020 mírně vyšší, 7 %.

Graf č. 12: Vzdělání osob v detenčních ústavech za rok 2021⁹³

V posledním roce ze sledovaného období 3 ženy vykonaly trest odnětí svobody jednou a třikrát více, tedy 9 žen, se s tímto trestem prozatím osobně nesetkalo. Nejvíce mužů, stejně jako u žen, nikdy nebylo ve výkonu TOS (48), 23 chovanců tento trest vykonalo jen jednou a zbývajícím 30 byl soudem uložen 2–11x.

⁹³ Statistická ročenka 2021. In: *Vězeňská služba České republiky* [online]. Praha: Odbor správní Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2021 [cit. 2023-02-07]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocnky/statisticka-rocenka-2021.pdf>

Tabulka č. 12: Rozdělení chovanců podle počtu již vykonaných TOS za rok 2021⁹⁴

2021	Muži	Ženy	Celkem
0x	48	9	57
1x	23	3	26
2x	7	-	7
3x	8	-	8
4x	5	-	5
5x	5	-	5
6x	1	-	1
7x	2	-	2
8x	1	-	1
11x	1	-	1

10 Statistika uložených ochranných opatření

Pro účely zpracování statistiky uložených ochranných opatření v období 2014–2019 byly využity statistické ročenky kriminality, které každoročně zpracovává odbor dohledu Ministerstva spravedlnosti ČR dle statistických údajů poskytovaných soudy.

Rok 2019 je v době zpracování této diplomové práce posledním rokem, za který byla Ministerstvem spravedlnosti ČR zpracována statistická ročenka kriminality, novější údaje bohužel prozatím nejsou dostupné.

⁹⁴ Statistická ročenka 2021. In: *Vězeňská služba České republiky* [online]. Praha: Odbor správní Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2021 [cit. 2023-02-07]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-2021.pdf>

Tabulka č. 13: Počet uložených ochranných opatření v letech 2014–2019

	Ochranné léčení	Zabezpečovací detence	Zabrání věci/jiné majetkové hodnoty	Ochranná výchova
2014 ⁹⁵	589	3	215	10
2015 ⁹⁶	659	5	229	12
2016 ⁹⁷	693	3	244	23
2017 ⁹⁸	647	7	231	13
2018 ⁹⁹	656	2	181	17
2019 ¹⁰⁰	609	6	198	11

Jak můžeme vidět v tabulce (*Tabulka č. 13*), nejčastěji ukládaným ochranným opatřením je ochranné léčení. Z tohoto ochranného opatření bývá nejčastěji uloženo ochranné léčení protialkoholní, protitoxikomanické či sexuologické. Ochranné léčení bylo ukládáno v letech 2014–2016 čím dál častěji, ale v následujících letech je míra jeho uložení o něco nižší.

Zatímco ochranné léčení soud ukládá velice často, ochranné opatření zabezpečovací detence je ukládáno v řádech jednotek případů. Ačkoliv počet uložených zabezpečovacích detencí není totožný jako množství, o které vzrostl počet chovanců v letech 2016–2019¹⁰¹, není třeba se domnívat, že jsou tyto údaje chybné. V rámci statistických

⁹⁵ Statistická ročenka kriminality. In: InfoData – Úvod [online]. Praha: Oddělení justiční analýzy a statistiky Ministerstva spravedlnosti ČR, 2014 [cit. 2023-02-14]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>

⁹⁶ Statistická ročenka kriminality. In: InfoData – Úvod [online]. Praha: Oddělení justiční analýzy a statistiky Ministerstva spravedlnosti ČR, 2015 [cit. 2023-02-14]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>

⁹⁷ Statistická ročenka kriminality. In: InfoData – Úvod [online]. Praha: Oddělení justiční analýzy a statistiky Ministerstva spravedlnosti ČR, 2016 [cit. 2023-02-14]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>

⁹⁸ Statistická ročenka kriminality. In: InfoData – Úvod [online]. Praha: Oddělení justiční analýzy a statistiky Ministerstva spravedlnosti ČR, 2017 [cit. 2023-02-14]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>

⁹⁹ Statistická ročenka kriminality. In: InfoData – Úvod [online]. Praha: Oddělení justiční analýzy a statistiky Ministerstva spravedlnosti ČR, 2018 [cit. 2023-02-14]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>

¹⁰⁰ Statistická ročenka kriminality. In: InfoData – Úvod [online]. Praha: Oddělení justiční analýzy a statistiky Ministerstva spravedlnosti ČR, 2019 [cit. 2023-02-14]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>

¹⁰¹ Srovnání s kapitolami 8.2–8.5

ročenek totiž není uvedeno, zda některá uložená ochranná léčení nebyla změněna na zabezpečovací detenci či naopak, což vysvětluje rozdíly mezi hodnotami.

Ochranné opatření zabránění věci nebo zabránění jiné majetkové hodnoty bylo nejčastěji uloženo v roce 2016, konkrétně v 244 případech. Nejméně bylo uloženo v roce 2018, ve 181 případech.

Ochranná výchova, jako jediné z ochranných opatření, které nelze uložit dospělým osobám, byla uložena ve sledovaném období pouze v řádech desítek případů. Nejvíce to bylo v roce 2016, kdy byla uložena celkem třicetkrát a nejméně v roce 2014, pouhých 10 případů.

11 Statistika uložených ochranných opatření okresním soudem v Mostě v období 2016–2021

Následující kapitola obsahuje údaje okresního soudu v Mostě a zahrnuje statistiky ohledně uložených ochranných opatření za období od roku 2016 do roku 2021. Tyto údaje byly poskytnuty na základě žádosti podané v rámci zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.

Okresní soud v Mostě dle vyjádření reagujícího na žádost o informace eviduje statistiky pouze ohledně uloženého ochranného léčení a ochranné výchovy v případě mladistvých pachatelů. Pokud jde o zabezpečovací detenci, statistika se eviduje pouze z hlediska nenastoupení pachatelů do jejího výkonu do 1 měsíce od uložení, ale vzhledem k tomu, že počet těchto osob byl za celé sledované období nulový, nebude tato statistika relevantní pro tuto diplomovou práci.

11.1 Ochranné léčení v období 2016–2021

Tabulka č. 14: Počet uložených, nenastoupených a ukončených ochranných léčení v období 2016–2021

Ochranné léčení	Uloženo	Nenastoupeno do 3 měsíců	Ukončeno
2016	0	1	6
2017	0	4	4

2018	0	7	7
2019	0	9	8
2020	14	11	7
2021	12	9	8

Během let 2016–2019 nebylo okresním soudem v Mostě uloženo žádné ochranné léčení. Za rok 2020 byl však jejich nárůst celkem vysoký a soud jich uložil celkem 14. O rok později, v roce 2021, bylo ochranných léčení uloženo o dvě méně, tedy 12.

Co se týče ochranných léčení, do kterých osoby, jimž byly uloženy, nenastoupily, v roce 2016 šlo o jediný případ a jednalo se o protialkoholní léčení v ústavní formě. Za rok 2017 již byly tyto případy čtyři a jednalo se o jedno protialkoholní léčení v ústavní formě a tři psychiatrická ambulantní léčení. Počet případů nenastoupených ochranných léčení nadále rostl a v roce 2018 jich bylo celkem 7, v ústavní formě se jednalo o sexuologické, psychiatrické a protialkoholní, všechny po jednom případě a ve zbývajících čtyřech případech šlo o jedno sexuologické a tři psychiatrická léčení v ambulantní formě. Během roku 2019 se počet nenastoupených léčení opět trochu zvýšil a celkem jich bylo 9: v ústavní formě protialkoholní a protitoxikomanické po jednom a dva případy psychiatrického léčení a v rámci ambulantního léčení se jednalo o jeden případ sexuologický a čtyři případy psychiatrické. V roce 2020 dále pokračoval nárůst nenastoupených ochranných léčení a zvýšil se na 11. Ústavní forma nebyla realizována u dvou protialkoholních a jednoho protitoxikomanického léčení a k ambulantnímu léčení se nedostavilo celkem 8 osob, šest mělo uloženo psychiatrické a dva sexuologické léčení. V posledním roce ze sledovaného období se počet nenastoupených ochranných léčení vrátil zpět na hodnotu z roku 2019. Z hlediska ústavní formy léčení nebylo nastoupeno celkem v 5 případech, konkrétně šlo o 2 protialkoholní léčení, dále protitoxikomanické, psychiatrické a sexuologické, všechny po jednom případě. V ambulantní formě nenastoupily na ochranné léčení 4 osoby, všem bylo uloženo psychiatrické léčení.

Poslední sloupec tabulky (*Tabulka č. 14*) je zaměřen na ukončená ochranná léčení. V roce 2016 bylo ukončeno celkem 6 léčení, a to jedno protitoxikomanické v ústavní formě a dvě sexuologická a tři psychiatrická ve formě ambulantní. Za rok 2017 bylo ukončeno nejméně ochranných léčení za celé sledované období, jednalo se o

protitoxikomanické léčení v ústavní formě a tři ambulantní sexuologická léčení. Během roku 2018 bylo ukončeno 7 ochranných léčení, sexuologické ústavní a v rámci ambulantní formy dvě protialkoholní, tři protitoxikomanické a jedno sexuologické. V roce 2019 počet ukončených ochranných léčení o jedno vzrostl a bylo ukončeno jedno protialkoholní v ústavní formě, také po jednom ambulantní protitoxikomanické a sexuologické a celkem pět psychiatrických. V následujícím roce bylo ukončeno pouze jedno ústavní léčení, a to psychiatrické. Z ambulantních léčení došlo k ukončení u dvou protialkoholních, dvou protitoxikomanických, a po jednom sexuologickém a psychiatrickém. V posledním sledovaném roce bylo ukončeno také pouze jedno ústavní léčení a opět psychiatrické a z hlediska ambulantní formy došlo k ukončení jednoho protialkoholního, tří protitoxikomanických, dvou sexuologických a jednoho psychiatrického.

11.2 Ochranná výchova v období 2016–2021

Tabulka č. 15: Počet případů uložení ochranné výchovy 2016–2021

Ochranná výchova	Uloženo
2016	0
2017	2
2018	0
2019	5
2020	5
2021	1

V letech 2016 a 2018 nebyl mosteckým okresním soudem uložen žádný případ ochranné výchovy. V roce 2021 byl uložen pouze jeden. Za rok 2017 byla uložena ve dvou případech a v letech 2019 a 2020 byla uložena v největším počtu, a to 5x za každý rok.

12 Zhodnocení stávající právní úpravy ochranných opatření

Současná právní úprava ochranných opatření se stále vyvíjí. Dosud nejnovější změnu představovalo přidání ochranného opatření zabránění části majetku, které bylo do trestního zákoníku dodáno teprve 18. března 2017 v návaznosti na splnění závazků vůči Evropské unii.¹⁰²

Nicméně i přes kvalitní základ, který ochranná opatření v trestním zákoníku v rámci trestních sankcí představují, mají současně i několik mezer či nejasností.

V první řadě je nutné zmínit nesrovnalosti v pořadí výkonu ochranného léčení a trestu odnětí svobody (dále jen „TOS“). Trestní zákoník umožňuje, aby ochranné léčení bylo vykonáno v ústavní formě před zahájením TOS nebo v ambulantní formě až po skončení TOS. Poslední možností je výkon ochranného léčení během TOS ve zdravotnických zařízeních Vězeňské služby, což ovšem nemusí být u všech věznic možné. Ochranné léčení je specifickou zdravotní službou dle zákona o specifických zdravotních službách.¹⁰³ Je vykonáváno ve zdravotnických zařízeních a plní léčebnou funkci pro pachatele, jejichž pobyt na svobodě je nebezpečný. Dle mého názoru tedy postrádá smysl vykonávat léčbu pachatelů až po skončení výkonu TOS, který může trvat i několik let a toto ochranné opatření by mělo být vykonáno již před nástupem k výkonu TOS. Nejeefektivnější pro stát je zajistit výkon ochranného léčení současně s výkonem TOS, a to především v případě, že pachatel spáchal méně závažný trestný čin (např. neplacení výživného, ublížení na zdraví z nedbalosti způsobené řízením pod vlivem apod.). Výkon ochranného léčení jako prvního v pořadí před výkonem TOS je také příhodný v tom, že pokud pachatel nejprve absolvuje ochranné léčení v ústavní formě, pak během výkonu TOS může ochranné léčení dále vykonávat ve formě ambulantní péče. Tím je možné zajistit i kontrolu pacienta, že bude na pravidelné kontroly v rámci této péče docházet.

Obecně je možné navrhnout také vytvoření vlastního zákona pro ochranné léčení, čistě pro lepší orientaci laické veřejnosti. Zabezpečovací detence již samostatný zákon má, je jím zákon č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence, proto se domnívám, že by bylo vhodné dopřát tuto možnost i ochrannému léčení. Nicméně tento nedostatek je pouze formální a na splnění funkce ochranného léčení nebude mít vliv.

¹⁰² Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/42/EU ze dne 3. dubna 2014 o zajišťování a konfiskaci nástrojů a výnosů z trestné činnosti v Evropské unii

¹⁰³ § 83 zákona č. 373/2011 Sb. o specifických zdravotních službách – znění od 01.01.2022

Co se týče zabezpečovací detence, její výkon je možný až po dokončení výkonu TOS nebo jiným způsobu jeho ukončení, např. amnestie nebo upuštění od potrestání. Zde přichází stejný problém jako u ochranného léčení. Součástí zabezpečovací detence je i léčebná funkce, ale jejího účelu nelze správně dosáhnout, pokud má být zabezpečovací detence vykonána až po splnění TOS, zejména proto, že každou lékařskou péčí je z hlediska možnosti uzdravení potřebné vykonat co nejdříve. Zároveň je výkon zabezpečovací detence tak podobný výkonu TOS, že uložení těchto dvou trestních sankcí téměř postrádá smysl. Tyto dva instituty mají silnou represivní složku, což by z hlediska dodržování zásady proporcionality mohlo představovat problém v přílišném zásahu do práv a svobod osob vykonávajících tyto trestní sankce. Další nedostatek, který může mít zabezpečovací detence, je fakt, že nikde není pevně stanovená doba, na kterou ji může soud pachateli uložit. Detence podle trestního zákoníku trvá pouze po takovou dobu, po jakou to vyžaduje ochrana společnosti, což ale v některých případech může být celoživotně. Z tohoto hlediska je možné ji vnímat jako jakousi obdobu výjimečného TOS na doživotí.¹⁰⁴ To ale také může odporovat zásadě proporcionality, dle které by měla ochranná opatření zasahovat do svobody osob jen v nezbytně nutné míře.

Dalším problémem, který není dostatečně vyřešen v rámci právní úpravy ochranných opatření, je jejich kontrola, konkrétně kontrola pacientů, jimž byla uložena ambulantní forma ochranného léčení po opuštění věznice. V případě, že se pacient ambulantního ochranného léčení nedostaví na pravidelnou návštěvu zdravotnického zařízení, není nikde stanoven postup lékaře. V ideálním případě by bylo vhodné, aby lékař informoval, případně byl povinen informovat příslušnou Probační a mediační službu či policejní orgán, který by zajistil daného pacienta nebo zjistil důvod jeho nepřítomnosti ve zdravotnickém zařízení. Není také stanoveno, jestli někdo provádí kontrolu nad tím, že pacient ambulantní formy ochranného léčení dodržuje stanovenou medikaci. Tento problém by mohl být vyřešen, jak bylo zmíněno výše, tím, že by pacient vykonával ústavní formu ochranného léčení před nástupem k výkonu TOS a ambulantní formu léčení by vykonával v rámci výkonu TOS, kde by dozorcí věznice mohli kontrolovat, zda stanovenou medikaci užívá pravidelně.

¹⁰⁴ BORČEVSKÝ, Pavel. *Trestní právo hmotné v otázkách a odpovědích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-866-2, str. 309.

ZÁVĚR

Hlavním cílem této diplomové práce bylo poskytnout čtenáři ucelený přehled o jednotlivých druzích ochranných opatření, se kterými je možné přijít v České republice do styku. Další částí hlavního cíle bylo srovnat tato opatření mezi sebou, popsat hlavní zásady, kterými je třeba se řídit při jejich ukládání, a případně srovnat ochranná opatření v České republice s obdobným institutem v jiném státě. Pro porovnání s jiným státem byl zvolen nám velice blízký stát, a to Slovensko.

V první části práce byla detailně rozebrána konkrétní ochranná opatření, jejich subjekty, jakož i možnosti obligatorního a fakultativního uložení těchto sankcí.

V druhé části práce byla hojně využita metoda deskripce a evaluace v rámci analýzy výkonu zabezpečovací detence za sledované období. V této části byla také analyzována a vyhodnocena veřejně dostupná data poskytnutá Vězeňskou službou ČR a statistickými webovými stránkami *cslav.justice.cz*, které provozuje Ministerstvo spravedlnosti, a kde jsou dostupné statistické ročenky kriminality od roku 2008. Dále v této části byla zobrazena statistika uložených vybraných ochranných opatření okresním soudem v Mostě.

Vedlejší cíl, neboli zhodnocení současné právní úpravy tohoto trestněprávního institutu, byl naplněn v rámci poslední závěrečné kapitoly této práce. Byly zde popsány nejvýznamnější nedostatky, které stávající právní úprava ochranných opatření má a u některých z nich byly navrženy možnosti jejich vyřešení.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Knižní zdroje

BORČEVSKÝ, Pavel. *Trestní právo hmotné v otázkách a odpovědích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-866-2.

GŘIVNA, Tomáš a Hana ŠIMÁNOVÁ, ed. *Trestní právo s lidskou tváří: v upomínku na Marii Vanduchovou*. Praha: Wolters Kluwer, 2021. ISBN 978-80-7598-879-9.

JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-576-0.

NOVOTNÝ, František. *Trestní právo hmotné*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-651-4.

ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/42/EU ze dne 3. dubna 2014 o zajišťování a konfiskaci nástrojů a výnosů z trestné činnosti v Evropské unii

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních

Zákon č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence

Zákon 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže

Zákon č. 300/2005 Z. z. trestný zákon

Zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách

Internetové zdroje

Rozsudek Nejvyššího soudu SSR ze dne 27.03.1980, sp. zn. Tz 15/80. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek – Nejvyšší soud [online]. Bratislava, 1980 [cit. 2023-02-08]. Dostupné z: <https://sbirka.nsoud.cz/sbirka/10906/>

Statistická ročenka 2016. In: Vězeňská služba České republiky [online]. Praha: Odbor správní Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2016 [cit. 2023-02-07]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-2016.pdf>

Statistická ročenka 2017. In: Vězeňská služba České republiky [online]. Praha: Odbor správní Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2017 [cit. 2023-02-07]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-2017.pdf>

Statistická ročenka 2018. In: Vězeňská služba České republiky [online]. Praha: Odbor správní Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2018 [cit. 2023-02-07]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-2018.pdf>

Statistická ročenka 2019. In: Vězeňská služba České republiky [online]. Praha: Odbor správní Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2019 [cit. 2023-02-07]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-2019.pdf>

Statistická ročenka 2020. In: Vězeňská služba České republiky [online]. Praha: Odbor správní Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2020 [cit. 2023-02-07]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-2020.pdf>

Statistická ročenka 2021. In: Vězeňská služba České republiky [online]. Praha: Odbor správní Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2021 [cit. 2023-02-07]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-2021.pdf>

Statistická ročenka kriminality. In: InfoData – Úvod [online]. Praha: Oddělení justiční analýzy a statistiky Ministerstva spravedlnosti ČR, 2014 [cit. 2023-02-14]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>

Statistická ročenka kriminality. In: InfoData – Úvod [online]. Praha: Oddělení justiční analýzy a statistiky Ministerstva spravedlnosti ČR, 2015 [cit. 2023-02-14]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>

Statistická ročenka kriminality. In: InfoData – Úvod [online]. Praha: Oddělení justiční analýzy a statistiky Ministerstva spravedlnosti ČR, 2016 [cit. 2023-02-14]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>

Statistická ročenka kriminality. In: InfoData – Úvod [online]. Praha: Oddělení justiční analýzy a statistiky Ministerstva spravedlnosti ČR, 2017 [cit. 2023-02-14]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>

Statistická ročenka kriminality. In: InfoData – Úvod [online]. Praha: Oddělení justiční analýzy a statistiky Ministerstva spravedlnosti ČR, 2018 [cit. 2023-02-14]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>

Statistická ročenka kriminality. In: InfoData – Úvod [online]. Praha: Oddělení justiční analýzy a statistiky Ministerstva spravedlnosti ČR, 2019 [cit. 2023-02-14]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>

Ústav pro výkon zabezpečovací detence. Generální ředitelství: Vězeňská služba České republiky [online]. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2023 [cit. 2023-02-08]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/vazebni-veznice-praha-pankrac/sekce/ustav-pro-vykon-zabezpecovaci-detence-1>

Základní informace. Generální ředitelství: Vězeňská služba České republiky [online]. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2023 [cit. 2023-02-08]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/vazebni-veznice-a-upvzd-brno/sekce/zakladni-informace>

Základní informace. Generální ředitelství: Vězeňská služba České republiky [online]. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2023 [cit. 2023-02-08]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/vazebni-veznice-praha-pankrac/sekce/zakladni-informace>

Základní informace. Generální ředitelství: Vězeňská služba České republiky [online]. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2023 [cit. 2023-02-08]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-a-upvzd-opava/sekce/zakladni-informace>

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1: Pohlaví osob v detenčních ústavech za rok 2016	43
Graf č. 2: Vzdělání osob v detenčních ústavech za rok 2016	44
Graf č. 3: Pohlaví osob v detenčních ústavech za rok 2017	47
Graf č. 4: Vzdělání osob v detenčních ústavech za rok 2017	48
Graf č. 5: Pohlaví osob v detenčních ústavech za rok 2018	50
Graf č. 6: Vzdělání osob v detenčních ústavech za rok 2018	51
Graf č. 7: Pohlaví osob v detenčních ústavech za rok 2019	54
Graf č. 8: Vzdělání osob v detenčních ústavech za rok 2019	55
Graf č. 9: Pohlaví osob v detenčních ústavech za rok 2020	58
Graf č. 10: Vzdělání osob v detenčních ústavech za rok 2020	59

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: Počet osob v detenčních ústavech za rok 2016	42
Tabulka č. 2: Rozdělení chovanců podle počtu již vykonaných TOS za rok 2016	44
Tabulka č. 3: Počet osob v detenčních ústavech za rok 2017	46
Tabulka č. 4: Rozdělení chovanců podle počtu již vykonaných TOS za rok 2017	48
Tabulka č. 5: Počet osob v detenčních ústavech za rok 2018	49
Tabulka č. 6: Rozdělení chovanců podle počtu již vykonaných TOS za rok 2018	52
Tabulka č. 7: Počet osob v detenčních ústavech za rok 2019	53
Tabulka č. 8: Rozdělení chovanců podle počtu již vykonaných TOS za rok 2019	55
Tabulka č. 9: Počet osob v detenčních ústavech za rok 2020	57
Tabulka č. 10: Rozdělení chovanců podle počtu již vykonaných TOS za rok 2020 ..	59
Tabulka č. 12: Rozdělení chovanců podle počtu již vykonaných TOS za rok 2021 ..	63
Tabulka č. 13: Počet uložených ochranných opatření v letech 2014–2019	64
Tabulka č. 14: Počet uložených, nenastoupených a ukončených ochranných léčení v období 2016–2021	65
Tabulka č. 15: Počet případů uložení ochranné výchovy 2016–2021	67